Голас Радзімы

№ 30 (2120)
27 ліпеня 1989 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ (БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Белавежскі (на здымку) — жылы пасёлак саўгаса-камбіната, што на Брэстчыне. Тут будуюцца шматпавярховыя і сядзібнага тыпу дамы. Усяго ўзведзена больш 400 добраўпарадкаваных кватэр. Ва Усесаюзным аглядзе-конкурсе па будаўніцтву населеных пунктаў пасёлак прызнаны пераможцам і ўзнагароджаны сярэбраным медалём ВДНГ СССР.

(Заканчэнне фотарэпартажу пра пасёлак і свінагадоўчы комплекс змешчаны на 3-й стар.).

ВІЗІТЫ

ГОСЦІ З ГДР...

У БССР знаходзілася група вучоных-аграрнікаў Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі. Прэзідэнт АСГН ГДР акадэмік Д. Шпаар, акадэмік А. Вінкель, прафесар Н. Макоўскі, доктар Г. Граўль, супрацоўнік ЦК САПГ Х. Хопф азнаёміліся з дзейнасцю навукова-даследчых інстытутаў земляробства, аховы раслін, бульбаводства і плодаагародніцтва рэспублікі. Яны наведалі Дзяржагpапрам БССР і Заходняе аддзяленне УАСГНІЛ, эксперыментальную базу «Вольна-Чэрніхова» Баранавіцкага раёна.

...І З СІНГАПУРА

Таксама ў Мінску знаходзілася дэлегацыя прафсаюзных дзеячаў з Сінгапура на чале з генеральным сакратаром Нацыянальнага кангрэса прафсаюзаў, намеснікам прэм'ер-міністра Рэспублікі Сінгапур Онг Тэнг Чэонгам. Дэлегацыю суправаджаў пасол Рэспублікі Сінгапур у СССР Чыанг Хай Дзінг і пасол Савецкага Саюза ў Рэспубліцы Сінгапур А. Друкаў.

Госці былі прыняты ў Белсаўпрофе. Яго старшыня У. Ганчарык азнаёміў членаў дэлегацыі з дзейнасцю прафсаюзаў рэспублікі ва ўмовах перабудовы. Адбыўся ўзаемны абмен думкамі па раду актуальных пытанняў.

Дэлегацыя з Сінгапура мела гутарку з намеснікам Старшыні Савета Міністраў БССР, старшынёй Дзяржплана рэспублікі В. Кебічам. Госці пабывалі на Мінскім аўтамабільным заводзе, дзе азнаёміліся з вытворчасцю, аб'ектамі сацыяльна-бытавога прызначэння.

НА МІЖНАРОДНЫ КІРМАШ

ЗАПРАШЭННЕ Ў ГРАЦ

Яго перадалі беларускім дзелавым людзям арганізатары міжнароднага кірмашу ў гэтым аўстрыйскім горадзе.

У Гандлёва-прамысловай палаце БССР яны правялі прэс-канферэнцыю, у якой, акрамя журналістаў, удзельнічалі прадстаўнікі прадпрыемстваў, пасрэдніцкіх фірм, спецыялісты ў галіне маркецінга, кааператары. Дырэктар выстаўкі Г. Новак і яго намеснік Х. Кірхбергер падрабязна расказалі пра правілы правядзення прадстаўнічага форуму бізнесменаў, які мае 23 буйныя павільёны.

Наша рэспубліка ўпершыню прадставіць свае тавары на адным з кірмашоў у Грацы, намечаным на 1991 год. Пасрэдніцкія паслугі возьме на сябе Гандлёва-прамысловая палата БССР.

ДНІ ДРУЖБЫ

МАЦНЕЕ СУВЯЗЬ

Дні савецка-іракскай дружбы, прысвечаныя нацыянальнаму святу Іракскай Рэспублікі — Дню рэвалюцыі, адкрыццё якіх адбылося ў Маскве, прайшлі ў Беларусі. Для ўдзелу ў Днях у Мінск напярэдадні прыбыла дэлегацыя Таварыства іракска-савецкай дружбы на чале з міністрам асветы Іракскай Рэспублікі Абдэлькадзірам Ізедзінам Хамудзі. Разам з дэлегацыяй у Мінск прыбыў мастацкі калектыў.

Сваё знаёмства з беларускай сталіцай госці пачалі з наведання Дома-музея 1 з'езда РСДРП. Яны пабывалі на мемарыяльным комплексе «Хатынь», дзе ўсклалі кветкі да Вечнага агню, на Кургане Славы. У той жа дзень у Цэнтральным дзіцячым парку імя Горкага адбыўся канцэрт мастацкага калектыву з Ірака.

Дэлегацыя была прынята ў Савеце Міністраў БССР.

Вечарам адбыўся ўрачысты сход прадстаўнікоў грамадскасці Мінска, прысвечаны Дням савецка-іракскай дружбы ў СССР.

Абдэлькадзір Ізедзін Хамудзі выказаў сардэчную падзяку за цёплыя сяброўскія пачуцці савецкіх людзей, якія дэлегацыя адчувала з першых хвілін знаходжання ў Беларусі.

НАРОДНАЯ ДЫПЛАМАТЫЯ

НА АДПАЧЫНАК У ФРГ

З Мінска ў Франкфурт-на-Майне па запрашэнню заходнегерманскай антываеннай арганізацыі «Хрысціянская служба міру», якая падтрымлівае цесныя сувязі з Беларускім камітэтам абароны міру, выехалі на адпачынак работнікі мінскага вытворчага аб'яднання «Гарызонт». Гэта муж і жонка Мікалай і Людміла Дзянісевічы і Эдуард і Марыя Касцяневічы.

Адпачываць у пансіянаце на востраве Шпікероог у Паўночным моры мінчане будуць разам з грамадзянамі ФРГ і ГДР. Такая форма «народнай дыпламатыі» тоіць у сабе неабмежаваныя магчымасці чалавечых кантактаў паміж простымі людзьмі трох краін у інтарэсах міру і ўзаемаразумення.

У сваю чаргу, работнікі вытворчага аб'яднання «Гарызонт» перадалі ад імя Беларускага камітэта абароны міру і свайго калектыву запрашэнне дзвюм сем'ям з ФРГ адпачыць у жніўні — верасні ў новым санаторыі-прафілакторыі аб'яднання.

Такі абмен паміж Беларускім камітэтам абароны міру і «Хрысціянскай службай міру» ажыццяўляецца ўпершыню.

АДУКАЦЫЯ

ЯШЧЭ АДНА ПРАФЕСІЯ

Упершыню запрасіла студэнтаў аддзяленне польскай мовы і літаратуры Гродзенскага універсітэта. Тут створана кафедра, выкладчыкі якой зараз стажыруюцца ў вышэйшай педагагічнай школе Кракава.

Пасля пяцігадовага навучання — а на першы курс новага аддзялення намечана прыняць 50 студэнтаў — выпускнікі атрымаюць кваліфікацыю настаўнікаў-філолагаў з правам выкладання польскай, а таксама беларускай і рускай моў і літаратуры.

Неабходнасць у такіх спецыялістах прадыктавана часам: у праграму некаторых сельскіх школ Гродзеншчыны па просьбе бацькоў уключана польская мова. Ужо ў мінулым навучальным годзе гутарковую мову вывучалі амаль тысяча школьнікаў. Праўда, заняткі праводзіліся ў гадзіны для гуртковай работы і факультатываў, а ўрокі вялі недастаткова падрыхтаваныя настаўнікі. Каб выправіць сітуацыю, пачата іх перападрыхтоўка. Група педагогаў-выкладчыкаў польскай мовы пабывала на стажыроўцы ў сваіх калег у Беластоку, а гродзенцы дапамагаюць тым польскім настаўнікам, якія выкладаюць у сябе на радзіме беларускую і рускую мову і літаратуру.

ЗДАРЭННІ

НЕБЯСПЕЧНЫЯ «ТРАФЕІ»

Недалёка ад любімага месца адпачынку жыхароў і гасцей горада Брэста — сквера імя генерал-маёра Іконнікава — рабочыя капалі траншэю пад тэлефонны кабель. Яны ж і знайшлі снарад, які знаходзіўся ўсяго за паўметра ад паверхні.

Воіны-сапёры, якія неўзабаве з'явіліся, агарадзілі небяспечны ўчастак і старанна даследавалі яго. Іх «трафеямі» сталі восем гаўбічных снарадаў часоў першай сусветнай вайны. Але не толькі гэта паўстала перад вачыма людзей: у грунце знаходзілася старадаўняя вузкакалейка — шпалы, рэйкі...

Снарады былі іржавыя, што патрабавала ад воінаў асаблівага ўмення. Усё абышлося: снарады асцярожна паклалі ў кузаў з пяском і вывезлі ў бяспечнае месца.

УБОРКА ЎРАДЖАЮ

У Брэсцкай вобласці сяляне прыступілі да ўборкі ўраджаю. Першыя 200 тон ранняй бульбы адправіў у гандлёвую сетку Брэста калгас «Знамя» Брэсцкага раёна. Усяго за летнія месяцы гаспадарка плануе прадаць тысячу тон клубняў і атрымаць ад іх рэалізацыі 150 тысяч рублёў прыбытку. Вельмі спадзяюцца земляробы на новыя гатункі, якія ўпершыню культывуюцца ў гаспадарцы. Атрыманыя па прыгранічнаму абмену з польскімі сябрамі «ірыс» і «рута» даюць па 130 цэнтнераў клубняў з гектара ў той час, як наш «беларускі ранні» — толькі сто цэнтнераў. Сёлета ўборку збожжа пачалі на тыдзень раней звычайнага. Зрабіць гэта прымусіла гарачае засушлівае надвор'е, якое паўплывала не толькі на тэрміны работ, але і на лёс ураджаю.

НА ЗДЫМКАХ: ранняя бульба—гораду; уборка хлеба ў саўгасе імя Кісялёва Брэсцкага раёна.

САВЕЦКА-АМЕРЫКАНСКІ ЭКСПЕРЫМЕНТ

ЯК «УБАЧЫЦЬ» ЯДЗЕРНУЮ ЗБРОЮ?

Як паведамлялася, на савецкім ракетным крэйсеры «Слава» Чарнаморскага флоту адбыўся сумесны савецка-амерыканскі эксперымент па выяўленню на борце карабля ядзернай зброі. У яго арганізацыі і правядзенні ўдзельнічаў дырэктар Інстытута ядзерных праблем пры Беларускім дзяржаўным універсітэце, аўтар некалькіх навуковых адкрыццяў прафесар Уладзімір БАРЫШЭЎСКІ, які даў інтэрв'ю журналісту У. БІБІКАВУ.

— Як мы далучыліся да гэтага эксперыменту? Былі шматлікія кантакты паміж савецкімі і амерыканскімі вучонымі, якія сумесна актыўна абмяркоўвалі праблему кантролю за ядзернай зброяй. Беларускія навукоўцы таксама вырашылі далучыцца да гэтага руху. Тут паўплывала і тое, што ў сувязі з аварыяй на Чарнобыльскай атамнай электрастанцыі нам прыйшлося непасрэдна займацца вывучэннем праблемы кантролю за частковым радыеактыўным забруджваннем тэрыторыі Беларусі, і, наогул, тое, што наш народ на сабе зведаў вынікі «звар'яцелага» атама, які раней лічыўся мірным. Ці варта казаць, што яго ваеннае выкарыстанне яшчэ больш небяспечнае для ўсяго свету. Зробленыя намі навуковыя распрацоўкі магчыма, у прынцыпе, выкарыстоўваць і для выяўлення радыеактыўнага выпраменьвання. Таму адзін з кіраўнікоў руху вучоных за мір без ядзернай зброі, віцэ-прэзідэнт Акадэміі навук СССР Я. Веліхаў прапанаваў нам увайсці ў групу даследчыкаў, якая пачала работу над праблемай кантролю за наяўнасцю ядзернай зброі на борце ваеннага карабля. На жаль, мірныя ініцыятывы Савецкага Саюза не знаходзілі падтрымкі з боку адміністрацыі ЗША, якая лічыла, што кантроль за ядзернай зброяй на моры немагчымы.

Год назад, калі Я. Веліхаў знаходзіўся ў ЗША, ён дамовіўся з вашынгтонскай навуковай арганізацыяй «Савет па абароне прыродных рэсурсаў» аб правядзенні сумеснага эксперыменту. Затым у Маскву прыехалі амерыканскія вучоныя Марцін Зукер і Том Кохран, з якімі і былі канчаткова абмеркаваны дэталі гэтай акцыі. Цяжка перадаць нашы пачуцці, калі кантэйнер адкрыўся і мы ўбачылі сапраўдную ядзерную ракету. Амерыканскія і савецкія вучоныя з дапамогай сваёй апаратуры змаглі зрабіць практычна ўсе неабходныя замеры. Прыборы беспамылкова адназначылі існаванне на борце карабля кампанентаў, з якіх складаецца ядзерная боегалоўка.

— ЦІ ЗНАЧЫЦЬ ГЭТА, ШТО ПРАБЛЕМА КАНТРОЛЮ ЗА НАЯЎНАСЦЮ ЯДЗЕРНАЙ ЗБРОІ НА БОРЦЕ КАРАБЛЯ ВЫРАШАНА?

— У прынцыпе зараз ясна, што яна можа быць вырашана. Аднак эксперымент паказаў і яе выключную навукова-тэхнічную складанасць. Напрыклад, боегалоўку магчыма схаваць пад палубай карабля і г. д. Таму патрабуюцца далейшыя сумесныя намаганні вучоных.

— ЦІ ЗНАЙШЛІ САВЕЦКІЯ ВУЧОНЫЯ ЎЗАЕМАРАЗУМЕННЕ З АМЕРЫКАНСКІМІ КАЛЕГАМІ?

— Так, і гэта тычыцца не толькі навукі, але і палітычных пытанняў. Мы былі адзінымі ў тым, што праблему кантролю за ядзернай зброяй можна і трэба вырашыць. І савецкім, і амерыканскім вучоным у роўнай ступені характэрна занепакоенасць становішчам, што склалася ў галіне ядзерных узбраенняў, і імкненне дапамагчы сваім урадам паменшыць небяспеку ваеннага канфлікту. Мы многа размаўлялі аб дружбе паміж нашымі народамі, успаміналі і супрацоўніцтва ў гады другой сусветнай вайны. Амерыканцы памятаюць пра яго і лічаць мінулае вельмі важным, прычым не толькі вучоныя, але і кангрэсмены, якія таксама прысутнічалі на савецкім ваенным караблі. Вядома, палітыкі ўзважваюць пазіцыі бакоў, як гаворыцца, да міліграма. Наша ж задача таксама — дапамагчы пераадолець цяжкасці на шляху да ядзернага разззбраення.

— ЯКІ БУДЗЕ ЧАРГОВЫ ЭТАП СУМЕСНАЙ РАБОТЫ САВЕЦКІХ І АМЕРЫКАНСКІХ ВУЧОНЫХ?

— Складзены графік сумесных дзеянняў. Амерыканскія вучоныя лічаць, што трэба яшчэ правесці эксперымент з выкарыстаннем іншых метадаў кантролю, што дазволіла б больш эфектыўна шукаць адказ на пытанне, ці ёсць на караблі ядзерная зброя. Справа ў тым, што могуць быць створаны ядзерныя боепрыпасы, якія не выпраменьваюць якіх-небудзь часцінак, і тады метадамі, якімі карысталіся на «Славе», іх сцісці наўрад ці ўдасца. Адным словам, патрэбны далейшыя эксперыменты. У тым ліку і на амерыканскіх караблях. Бо мы, савецкія вучоныя, так і не ведаем, як на іх устанаўліваецца ядзерная зброя.

Галоўны ж вынік эксперыменту на Чорным моры, на мой погляд, такі: ініцыятыва вучоных, іншых груп, якіх хвалюе трываласць міру ва ўсім свеце, можа рэальна ўплываць на развіццё палітычных працэсаў. Дыпламатыя сапраўды становіцца народнай. І я заклікаю іншыя грамадскія арганізацыі свету далучыцца да намаганняў савецкіх і амерыканскіх вучоных.

РАБОЧЫЯ ВУЧАЦЦА КІРАВАЦЬ

НЕ ПРАЙСЦІ МІМА

На Магілёўскім аўтазаводзе стварэнне Савета працоўнага калектыву пачалося па даўно знаёмых схемах. Прафсаюзны камітэт даў указанні ў цэхі падабраць дастойных кандыдатаў, іх абмеркавалі на агульных сходах калектываў. З 50 прапанаваных кандыдатур прафком рэкамендаваў 35 чалавек. Іх аднагалосна зацвердзілі на агульназаводскай канферэнцыі. Усё прайшло гладка і... сумна. Такое раўнадушша моцна раззлавала выбранага ў савет токара Мікалая Сянко. Пагаварыў з калегамі, зайшоў у партком, заўком, а потым і да старшыні савета, нядаўна выбранага дырэктара Міхаіла Жылко. І сказаў апошняму пра тое, што думаў:

— Няскладна атрымліваецца, Міхаіл Лявонцьевіч. Ну добра, выбралі нас не асабліва задумваючыся, гэта палова бяды, час пакажа, хто чаго варты. Але глядзіце: рабочых у савеце з 35 чалавек усяго 14. І, уво прабачце, непарадак, калі на чале органа самакіравання стаіць першая асоба ў адміністрацыі.

— Старая інерцыя галасавання спрацавала, — згадзіўся Жылко.

— Я цвёрда перакананы, — развіваў сваю думку Мікалай, — што ў савеце павінны быць вопытныя кампетэнтныя спецыялісты. Кіраваць прадпрыемствам — справа складаная, не ўсё рабочаму пад сілу. Але ўсё ж савет — перш за ўсё голас рабочага калектыву, адпаведна ён і павінен падбірацца...

Дырэктар згадзіўся тады з довадамі рабочага. І на першым жа пасяджэнні савета прапанаваў на пасаду старшыні... самога Сянко. Яго дружна падтрымалі: аднаго з лепшых токараў на заводзе і ведалі, і паважалі.

— Завяваць аўтарытэт савета аказалася не так-та проста, — прызнаецца Сянко.— Па-першае, зусім новы орган з незразумелымі на першым часе функцыямі. Потым — занадта многа ў завода цяжкасцей накапілася...

І сапраўды, у сярэдзіне 30-х гадоў прадпрыемства было буйнейшым у Еўропе па аўтарамонту. У гады Айчыннай вайны, пасля эвакуацыі ў Куйбышаў, завод выпускаў авіяматоры. Пасля вызвалення Магілёва ад фашыстаў, устаўшы з руін, спецыялізаваўся на вытворчасці скрэпераў. Ён да сёння адзіны ў краіне вытворца машын такога класа. І, мяркуючы па ўсім, манапольнае становішча сыграла з магіляўчанамі злы жарт. Патрэба ў будаўнічай тэхніцы ў краіне вялізная, толькі давай, і кіруючыя інстанцыі звяртал мала ўвагі на тое, як старэе абсталяванне, падае якасць вырабаў, як адстаюць машынабудаўнікі ад сусветнага тэхнічнага ўзроўню. У 1985 годзе план быў «завалены» па ўсіх паказчыках, магілёўскі скрэпер пазбаўлены дзяржаўнага Знака якасці, пагоршылася фінансавае становішча...

Карацей кажучы, дырэктару Міхаілу Жылко і савету працоўнага калектыву адразу давялося займацца дзесяткамі вастрэйшых і неадкладных задач.

— Мы для сябе вылучылі самае важнае: якасць прадукцыі, — гаворыць Сянко.

— На ўсіх вытворчасцях стварылі групы якасці. Штомесяц сталі слухаць іх справаздачы на савеце. Нацэлілі канструктараў на распрацоўку праекта скрэпера сусветнага ўзроўню. Адначасова сталі шукаць ведамствы, якія зацікаўлены ў хуткай рэканструкцыі завода. Знайшлі іх. Як толькі выправілі фінансавае становішча, заняліся жыллёвым будаўніцтвам, падсобнай гаспадаркай...

— Што вас цяпер асабліва клапоціць?

— Дзейнасць савета. Мы яшчэ не размежаваліся да канца з прафсаюзнай арганізацыяй функцыянальна. Узяць, напрыклад, галоўны клопат прафсаюзаў — сацыяльна-бытавыя пытанні. У вострa канфліктныя сітуацыях, асабліва пры размеркаванні жылля, звяртаюцца ўсё-такі да нас. Гэта правільна: дэлегаты рабочага калектыву павінны стаяць на варце справядлівых інтарэсаў кожнага працаўніка. Дзейнасць савета відна і пры размеркаванні фонду матэрыяльнага заахвочвання пасля таго, як мы перайшлі на гаспадарчы разлік. Справа гэта тонкая, неабходна дакладна ведаць першачарговыя патрэбы людзей. І, нарэшце, састаў савета. Ёсць яшчэ ў ім яўна выпадковыя людзі. З трыццаці чалавек (пяцёра пайшлі на пенсію) калі палавіны — рабочыя. Гэтага мала. З'явілася ў нас думка расшырыць савет: увесці ў яго так званых «нефармальных лідэраў». У кожным цэху ёсць такія, іншы раз яны цягнуць калектыў у бок ад вырашэння першачарговых спраў...

У дапаўненне да [illegible]х слоў Мікалая Сянко т[illegible] сказаць, што нядаўна, калі завод стаў асвойваць новы скрэпер, склалася канфліктная сітуацыя. «Вузкіх месцаў» на вытворчас[illegible] яшчэ многа, і адміністра[illegible] каб іх пераадолець, выбрала далёка не лепшы шлях. Яна вымушана была прапанаваць агульназаводскай канферэнцыі графік звышурочных работ. Дванаццаць «чорных субот» канферэнцыя без энтузіязму зацвердзіла, але рабочая справядліва абурылася.

— Да мяне падыходзілі людзі, гаварылі, куды ж савет глядзіць, мы вас выбралі абараняць нашы інтарэсы, а вы... Я і іншыя адказвалі: завод на гасразліку, калі ён у цэлым план не выканае, вы ж прэміі не атрымаеце. Нічога, адказваюць, грошы знойдуцца. І сапраўды, грошы потым знайшліся, хаця, па-моему, гэта блізарукая пазіцыя, паколькі ў аснове яе — старая надзея на захаванне гарантаванай зарплаты, незалежна ад канчатковых вынікаў працы. Які ж гэта гасразлік! Напомнілі мы і аб цяжкасцях завода, аб тым, што звышурочныя — вымушаная і часовая мера, ад іх абавязкова адмовімся, як толькі на прадпрыемстве направяцца справы... Карацей кажучы, на першы суботнік выйшлі ўсе. А ў панядзелак частка рабочых выйшла «адпачыць». Якраз дзякуючы заклікам «нефармальных лідэраў»!

Прайсці міма гэтага савет не мог. На пасяджэнне выклікалі вінаўнікаў прагулу, крута з імі пагаварылі. Тады і ўзнікла гэта ідэя — увесці некаторых «нефармалаў» у савет. Будзем спрачацца напрамую, разам шукаць правільныя рашэнні!..

У нашым грамадстве цяпер ідуць глыбінныя працэсы, якія вядуць да фарміравання рэальнага народаўладдзя. Усё аджыўшае ва ўпартай барацьбе адступае. Працэс гэты нялёгкі, і пацвярджэнне таму — дзейнасць савета працоўнага калектыву Магілёўскага аўтазавода.

Ігар МІХАЙЛАЎ.

САЎГАС-КАМБІНАТ «БЕЛАВЕЖСКІ»

Здаўна людзі, як кажуць, абыходзілі бокам урочышча Марцылін. Ва ўсім Камянецкім раёне не было больш такога неўрадлівага месца. І калі ў 1982 годзе чатырыста дваццаць юнакоў і дзяўчат прыехалі сюды будаваць саўгас-камбінат, мясцовыя жыхары папярэджвалі іх: «Прагарыць ваша справа. Тут спрадвеку зямля няўдзячная была».

Справа не прагарэла. І будаўнікі не раз'ехаліся. Былыя сталяры, муляры сталі асвойваць новыя спецыяльнасці: слесараў, электрыкаў, аператараў, механізатараў. Пасяліліся ў новых добраўпарадкаваных дамах, што самі ж узводзілі, у пасёлку Белавежскім, абзавяліся сем'ямі і сталі працаваць [illegible]і-нагадоўчым комплексе. Гаспадарка — [illegible]йное высокамеханізаванае прадпрыемства, разлічанае на ўзнаўленне, вырошчванне і адкорм 108 тысяч свіней. Штогод яна прадае дзяржаве каля 15 тысяч тон мяса. Багатая гаспадарка — заможнае жы[illegible]е працаўнікоў. Для іх непасрэдна на [illegible]п-лексе пабудаваны буфет, магазін. Палову кошту абедаў работнікам комплексу аплачвае прадпрыемства. Да паслуг жывёлаводаў — душавыя, дзве сауны, прафілакторый. Каля двухсот працаўнікоў гаспадаркі штогод адпачываюць па санаторных і турысцкіх пуцёўках.

А ў самім пасёлку ёсць дзіцячы сад, сярэдняя школа, медыцынская амбулаторыя, аптэка, гандлёвы цэнтр, рэстаран, гасцініца... Гэты спіс можна прадоўжыць. Да таго ж яшчэ некалькі аб'ектаў сацыяльна-культурнага прызначэння ўвойдуць у лік дзеючых у недалёкай будучыні.

Сёння, расказвае дырэктар саўгаса Юрый Мароз, у гаспадарцы працуюць 700 чалавек, прадстаўнікі трынаццаці нацыянальнасцей. А заявы з просьбай прыняць на работу атрымліваем літаральна кожны дзень. І мы стараемся ісці насустрач людзям. Тым больш, што магутнасці камбіната пастаянна растуць і нам патрэбны рабочыя рукі.

НА ЗДЫМКАХ: старшы заатэхнік В. ВАЙТОВІЧ і галоўны селекцыянер С. МАЦЮК на племяннай ферме; гэты фантан ля свайго дома зрабіў шафёр В. БЕРГ; казачная крэпасць у дзіцячым садзе «Зубраня».

Фота М. МІНКОВІЧА.

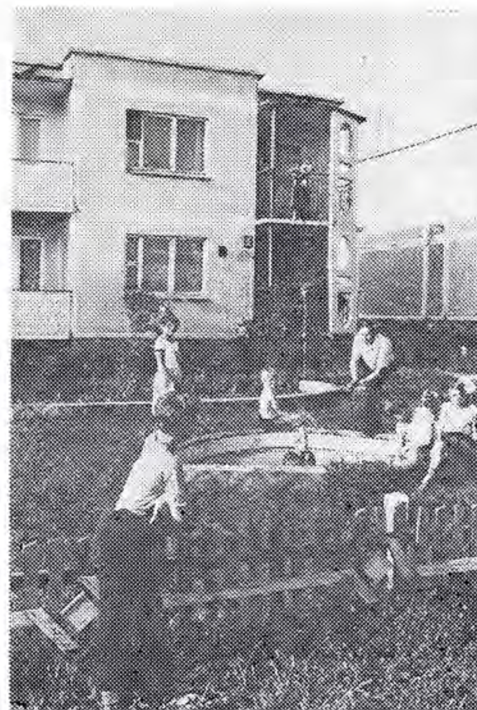

КАМП'ЮТЭР ЗАЎТРАШНЯГА ДНЯ

Завершаны дзяржаўныя выпрабаванні новай ЭВМ ЕС 1130. Чым адрозніваецца ад іншых машын адзінай сістэмы сумесная распрацоўка вучоных навукова-даследчага інстытута ЭВМ і вытворчых работнікаў? Галоўны канструктар Мінскага вытворчага аб'яднання вылічальнай тэхнікі Вадзім Пыхцін расказвае:

— Яшчэ нядаўна заказчык быў непераборлівы — браў любую тэхніку. Але наступованае насычэнне рынка змяніла структуру парка ЭВМ: за рубяжом ужо лічыцца ідэальным варыянт, калі супер-ЭВМ працуюць у комплексе з вялікай колькасцю малых машын высокай прадукцыйнасці. Яны ўступаюць «старэйшым братам» па хуткасці і аб'ёму памяці, але больш надзейныя і, што таксама немалаважна, каштуюць значна танней. Першай мадэллю машын такога класа ў СССР і стане ЕС 1130.

— Навінка знойдзе самае шырокае прымяненне ў народнай гаспадарцы,— лічыць старшыня дзяржаўнай камісіі доктар тэхнічных навук Анатоль Мямлін. — Па ўсіх паказчыках яна значна вышэй папярэдніх машын адзінай сістэмы. А прапанаваны распрацоўшчыкамі новы метад дыягнаставання няспраўнасцей не толькі просты і надзейны, а я б сказаў, што гэта якасны рывок наперад. Не менш цікава, па думцы дзяржаўнай камісіі, і прапанаванае мінчанамі рашэнне пульта інжынера і аператара. Упершыню ў краіне на машынах такога класа ён заменены на персанальную ЭВМ.

Намеснік галоўнага канструктара ЭВМ ЕС 1130 Іван Еўсігнееў дапаўняе.

— Гэта была сумесная распрацоўка часовага творчага калектыву спецыялістаў інстытута і завода. Адначасова стваралася дакументацыя, тэкставыя праграмы, адладжваліся вопытныя ўзоры камп'ютэра, навучаліся спецыялісты і ішла падрыхтоўка да запуску машыны ў серыю. І ўсё гэта дазволіла стварыць новую мадэль не толькі дастаткова якасную, але і ў вельмі сціслыя тэрміны.

ВЫДАННІ «ГОЛАСУ РАДЗІМЫ»

50 гадоў таму назад, 17 верасня 1939 года заходнія вобласці Беларусі былі вызвалены Чырвонай Арміяй ад прыгнёту буржуазнай Польшчы і ўліліся ў БССР. Гэтай знамянальнай і радаснай падзеі ў жыцці беларускага народа прысвечана кніжка Я. Турайкевіча «Вераснёўскі світанак», якая толькі што выйшла ў «Бібліятэчцы газеты «Голас Радзімы».

Названае выданне — не гістарычнае даследаванне, не сухі расказ пра жыццё і змаганне братоў-беларусаў ва ўмовах сацыяльнага і нацыянальнага ўціску. «Вераснёўскі світанак» — успамін пра бачанае і пražытае, пачутае ад бацькоў і старажылаў-аднавяскоўцаў.

У кніжцы расказваецца пра вёску Асташына, што на Навагрудчыне, але тое, што там адбывалася, магло быць і ў Шаркоўшчыне, і на Слонімшчыне, і ў любым іншым кутку былой Заходняй Беларусі, адкуль да 1939 года за мяжу выехалі тысячы беларусаў, папоўніўшы рады эмігрантаў у Аргенціне і Парагваі, Канадзе і Злучаных Штатах Амерыкі...

Прачытаўшы «Вераснёўскі світанак», не адзін з нашых землякоў, напэўна, успомніць, што і ў яго бацька не ведаў, як раздзяліць той невялікі лапік зямлі на ўсіх сыноў, што рабіць, каб самому не пайсці з жабрачай торбай па вёсках. Успомняць і рэвалюцыйныя сходкі, і праследаванне паліцыі. Каб не трапіць у дэфензіву, многія і ехалі тады за акіян.

Вось толькі Вялікая Айчынная вайна і пасляваеннае адраджэнне адбывалася без іх. Пра той час, гераічны і жорсткі, яны даведаюцца потым, калі атрымаюць газеты з Бацькаўшчыны, пачуюць ад сваякоў, з якімі сустрэнуцца, прыехаўшы праз многа гадоў у родныя мясціны. Прыедуць і не пазнаюць свае вёскі, бо якія б цяжкасці мы ні перажывалі, якія б нягоды нас не гнялі, жыццё ў Беларусі за пасляваенныя гады непазнавальна змянілася. Няма ў нас галодных і непісьменных, прыгнечаных і абяздоленых. Можа і не заўсёды гладка ішлі гаспадарчыя справы ў калгасе, з вышыні сённяшняга дня няцяжка заўважыць мінулыя хібы і пралікі, але ж нельга адмаўляць і бясспрэчныя поспехі. Школы, Палацы культуры, сельскагаспадарчыя машыны на палях, прасторныя дамы сялян — прыкметы сучаснай беларускай вёскі. Змяніліся і сяляне: адукаваныя, культурныя, гаспадарлівыя.

У прадмове да кніжкі рэдакцыя звяртаецца да суайчыннікаў з просьбай напісаць у газету, прачытаўшы «Вераснёўскі світанак», падзяліцца сваімі ўспамінамі аб мінулым і ўражаннямі аб сустрэчах з Радзімай.

Д. БАБАК.

НАЛЕЖАЦЬ НАШАЙ ГІСТОРЫІ

ПЕРШЫ НАРКОМ ЗЕМЛЯРОБСТВА

Ёсць у Мінску на плошчы Леніна будынак, які многае можа расказаць сталічнаму жыхару і нераўнадушнаму госцю. Размешчаны побач з Домам кіно, былым касцёлам, ён летам патанае ў зеляніне ліп, у яго вокны л'юцца хвалюючыя пахі квітнеючых руж, урываецца шум гарадскога транспарту. На сценах дома ўсё прыбаўляецца мемарыяльных дошак, але пакуль што няма памятнага знака чалавеку, імя якога на працягу шасцідзесяці гадоў шальмавалася, суправаджалася ярлыкамі, накшталт «платны агент», «правы апартуніст», «вораг народа». У гэтым доме ў другой палове 20-х гадоў жыў Дзмітрый Прышчэпаў, народны камісар земляробства Беларусі, член ЦК КП (б) Б і ЦВК БССР, чыё жыццё і дзейнасць многія гады былі звязаны з пераўтварэннем сельскай гаспадаркі рэспублікі. Сёння прыйшоў час адкінуць выдумкі і фальшывыя абвінавачанні, вярнуць народу светлае імя яго сына, ленінскай партыі — камуніста. Варта, на[illegible]це, разабрацца, чаму бел[illegible]кі народ усё яшчэ не ведае праўды пра Д. Прышчэпава, як здарылася, што замест прозвішча засталося толькі страшнае ў гісторыі слова [illegible]ышчэпаўшчына», якое м[illegible] гады было сімвалам варожасці нашаму ладу.

Нарадзіўся Дзмітрый Прышчэпаў 21 лістапада 1896 года ў вёсцы Калодніца былой Чарэйскай воласці Сенненскага павета Магілёўскай губерні. Сёння гэта вёска знаходзіцца ў Крупскім раёне, што ў Мінскай вобласці, з'яўляецца цэнтрам калгаса «Авангард». Яго жыхары з поўным правам могуць ганарыцца, што тут, на беразе возера Сялява, — радзіма вядомага партыйнага і дзяржаўнага дзеяча Беларусі.

Бацькі Прышчэпава былі простымі сялянамі-беларусамі. Філімон Ермалаевіч, выбіўшыся з сіл на невялікім сялянскім надзеле, працаваў на млыне ў мясцовага памешчыка. Маці, Марыя Захараўна, добрага нораву жанчына, рабіла дома. Дзяцей у сям'і было сямёра, з іх пяць дзяўчынак і два хлопчыкі. З ранніх гадоў Дзмітрый быў пастухом, падрос — батрачыў у больш заможных сялян.

Расказваюць, што аднойчы, вяртаючыся дажджлівым вечарам з млына дамоў, Філімон Ермалаевіч знайшоў у гразі вузялок з грашыма. Ён добра ведаў цану бядняцкай капейчыне, прыйшоў да прыгнечанага горам суседа і аддаў грошы. Той у знак удзячнасці і ўзяўся дапамагчы Філімону Ермалаевічу ў навучанні аднаго з сыноў. Як старэйшы, пайшоў вучыцца Дзмітрый.

Вучыўся толькі зімой. Спачатку ў царкоўна-прыходскіх школах, затым у двухкласнай. Здаўшы ў 18-гадовым узросце экстэрнам экзамен на званне народнага настаўніка, стаў працаваць у сельскай школе. Аднак прарабіў усяго год: грымнула першая сусветная вайна. У 1915 годзе радавы Прышчэпаў прызываецца ў царскую армію і трапляе ў лейб-гвардыі егерскі полк. Дрэнна падрыхтаваная да вайны руская армія нясе вялікія страты. Усё больш не хапае афіцэраў. Гэта прымушае камандаванне на некаторы час забыць аб каставасці афіцэрскага корпуса і пасылаць на паскораную падрыхоўку афіцэраў салдат, з ліку найбольш талковых і пісьменных.

Так Дзмітрый Прышчэпаў трапляе ў Віленскае ваеннае вучылішча, якое канчае ў кастрычніку 1916 года. Пасля непрацяглай службы ў якасці малодшага афіцэра ў 131-м запасным палку накіроўваецца на Заходні фронт, прызначаецца камандзірам роты. У Лютаўскай рэвалюцыі ўдзелу не прымаў, як пісаў затым — «жыў настроямі кадравага афіцэрства». Але паводка рэвалюцыі падхоплівае і новаспечанага падпаручніка Прышчэпава. Ён пранікаецца рэвалюцыйнымі настроямі салдат, прымыкае, як піша затым у аўтабіяграфіі, да эсэраў.

Салдаты выбіраюць Прышчэпава камандзірам палка, старшынёй Ваенна-рэвалюцыйнага камітэта. Прыналежнасць да эсэраў, а не да бальшавікоў, цалкам магла гэтаму спрыяць — эсэры на перадкастрычніцкім этапе карысталіся ўплывам сярод сялянства, умелі павесці за сабой салдат. Сам Д. Прышчэпаў піша, што ў кастрычніку 1917 года, у **момант кастрычніцкага перавароту** (падкрэслена мной — **М. К.**), працаваў у арміі на Заходнім фронце і быў выбраны старшынёй палкавога Ваенна-рэвалюцыйнага камітэта. Ён адзначае, што ВРК былі створаны партыяй замест палкавых і іншых камітэтаў, якія складаліся з меншавікоў, эсэраў, кадэтаў і іншых контррэвалюцыйных элементаў.

Далей Д. Прышчэпаў, сцвярджаючы, што ён знаходзіўся ў партыі бальшавікоў з мая 1917 года, прыводзіць сведчанне члена бюро Сенненскага павятовага камітэта партыі Шчапілы, які піша, што ведае Д. Прышчэпава як бальшавіка з 1917 года.

З розных супярэчлівых даных, думаецца, можна заключыць, што Д. Прышчэпаў усё ж быў у 1917 годзе ў партыі эсэраў, пра што потым, зразумеўшы памылковасць сваёй пазіцыі, лічыў пісаць нявыгадным і нават небяспечным. Такі вывад напрошваецца і таму, што ён не ўпамінаў таксама ў аўтабіяграфіі аб удзеле ў 1918 годзе ў леваэсэраўскім мяцяжы.

У 1917 годзе Д. Прышчэпаву толькі 20 гадоў. Сацыялістычная рэвалюцыя, несумненна, зрабіла ўплыў на яго палітычны выбар, вызначыла жыццёвую пазіцыю. Дамоў ён вяртаецца з бальшавіцкімі настроямі.

У 1919 годзе Д. Прышчэпаў — інструктар па страявой часці, палітработнік 15-й арміі, затым узначальвае Веліжскі рэўком, уваходзіць у склад павятовага выканкома і партыйнага камітэта, вядзе рашучую барацьбу з бандытызмам. Некаторы час ён працуе старшынёй Аршанскага павятовага выканкома, а з красавіка 1923 года ўзначальвае Віцебскі губвыканком і адначасова кіруе губернскім зямельным упраўленнем. Пачынаецца перыяд актыўнага эканамічнага і культурнага развіцця Беларусі, правядзення землеўпарадкавання, пошуку новых форм кааперавання сялян. Д. Прышчэпаў блізка ўспрыняў ленінскія ідэі аб каапераціі, цэлымі днямі прападаў у вёсках, гутарыў з сельскім актывам, землямерамі, сялянамі. Слухалі яго прагна, убіраючы кожнае слова аб зямлі, харчпадатку, насенні, ільготах. Дзіўнае адбывалася навокал: былыя памешчыцкія сядзібы сталі народнымі маёнткамі. Беззямельныя беднякі надзяляюцца зямлёй, ствараюцца першыя сялянскія калектыўныя таварыствы па сумеснаму гаспадаранню. У той жа час адкрыты свабодны выбар форм землеўпарадкавання. VI з'езд КП(б)Б у сакавіку 1922 года цалкам далучыўся да законапраекта РСФСР аб свабодным выбары форм землекарыстання. Парадак яго ажыццяўлення канкрэтызаваўся ў пастанове ВЦВК «Аб працоўным землекары[illegible]і», прынятым на пасядж[illegible] трэцяй сесіі ВЦВК 22 мая 1922 года. У ім канкрэтна агаворвалася, што кожнае зяме[illegible]нае таварыства мае права выбраць любы спосаб землека[illegible]тання. Гэтую тоненькую [illegible]ашуру Д. Прышчэпаў заўсёды насіў з сабой, хаця змест яе ведаў напамяць. Яна была важкім аргументам у гутарцы з сялянамі.

Сустрэчы і гутаркі дапамагалі Дзмітрыю Філімонавічу быць у курсе настрояў і дум сялян, больш выразна бачыць перспектывы работы.

У сакавіку 1924 года Д. Прышчэпаў прыязджае ў Мінск: СНК БССР назначыў яго намеснікам наркома земляробства Беларусі. Выбіраецца ён членам Прэзідыума ЦВК БССР. Пасады высокія, адказныя, а з улікам рашэння новых задач і цяжкія. Цяжкасці ўскладняюцца і сельскім перанасяленнем, і вострым недахопам зямлі. Землезабяспечанасць рэспублікі ніжэй сярэдняй нормы па Саюзу ССР на 41 працэнт. Фактычнае забеспячэнне сярэдняй сялянскай гаспадаркі знаходзілася ніжэй за неабходны надзел на 35,6 працэнта. Не хапала таксама цяглавай сілы. У рэспубліцы налічвалася 13,7 працэнта гаспадарак без коней і 5,2 працэнта без кароў.

Д. Прышчэпаў уваходзіць ва ўрад з прапановай аб неабходнасці паляпшэння крэдытавання сялянства, адшуквае дадатковы зямельны фонд з непрыдатных і іншых зямель, пускае іх на бясплатнае надзяленне беднаты. Спецыялізацыю сельскай гаспадаркі на вытворчасці буйной рагатай жывёлы, развіцці малочнай жывёлагадоўлі, свінагадоўлі і птушкагадоўлі ён вызначае беспамылкова, паколькі ведае рэспубліку, яе прыродныя і кліматычныя ўмовы змалку. Асабліва яго непакоіць становішча з малочнай жывёлагадоўляй. У рэспубліцы 68 працэнтаў сялянскіх гаспадарак з адной каровай. Гэтага мала. Каб паправіць становішча, неабходна расшыраць травасеянне, палепшыць кармы, наладзіць ветэрынарнае абслугоўванне.

Д. Прышчэпаў, выступаючы па гэтых пытаннях на VI сесіі ЦВК БССР у лютым 1925 года, дабіваецца адкрыцця ў Віцебску ветэрынарнага інстытута, паляпшэння забеспячэння медыкаментамі, лячэння сялянскай жывёлы. У выніку прынятых мер становішча сялян палепшылася.

Настойлівасць, апантанасць, з якой працаваў Д. Прышчэпаў, была заўважана. Неўзабаве Савет Народных камісараў БССР зацвердзіў яго народным камісарам земляробства рэспублікі. Яму споўнілася дваццаць сем гадоў. Вопытных, кваліфікаваных спецыялістаў не хапала, таму за многае Д. Прышчэпаў браўся сам. Нярэдка браў патрэбныя паперы — і дамоў. І тады дапазна гарэла святло на першым паверсе дома ля чырвонага касцёла. Чалавек таленавіты, мэтанакіраваны, Д. Прышчэпаў умеў спалучаць работу і сустрэчы з калегамі, сябрамі. У яго гасціннай кватэры сваімі людзьмі былі Янка Купала, Міхась Чарот, Д. Жылуновіч, В. Кнорын, У. Ігнатоўскі і многія іншыя. Чыталі вершы, абмяркоўвалі навіны літаратуры і мастацтва, горача абменьваліся думкамі, дзяліліся планамі і задумамі. Застолляў не наладжвалі, бо жылі бедна, збіраліся для гутарак, кожны ў гэтым чэрпаў тое неабходнае, што ўзбагачала духоўна і маральна. Усе жылі з думкай пра заўтрашні дзень, які мроіўся радасным і светлым.

Дух узаемаразумення ў сям'і Прышчэпавых панаваў заўсёды. Яго падтрымлівала жонка Любоў Апалінараўна, гаваркая і па-беларуску шчырая гаспадыня. Умела забавіць гасцей, любіла іграць на раялі і ахвотна спявала. 7 мая 1924 года ў Прышчэпавых нарадзіўся сын, якому далі ў памяць аб Уладзіміру Ільічу Леніне імя Нінел, што ў адваротным прачытанні азначала «Ленін». Калі сын падрос, сталі часцей уцякаць ад гарадской мітусні на прыроду. Забіраліся звычайна ў якую-небудзь глухамань, на «корм камарам», як жартавала Любоў Апалінараўна. Такія сустрэчы з прыродай давалі новыя сілы і энергію, так неабходныя ў рабоце.

У 1927 годзе сельская гаспадарка Беларусі дасягнула перадваеннага ўзроўню. Гэту акалічнасць адзначыў VIII з'езд Саветаў Беларусі. Зрухі былі адчувальныя.

На з'ездзе з дакладам услед за А. Чарвяковым выступіў Д. Прышчэпаў. Звыкла аперыруючы лічбамі, ён указаў на павелічэнне, у параўнанні з 1916 годам на 24,3 працэнта коней, 41,5 — буйной рагатай жывёлы, 15,8 — свіней, 66,9 — працэнта авечак. Радаваў і рост ураджайнасці.

Выкладаючы асноўныя напрамкі першага пяцігадовага плана аднаўлення і развіцця сельскай гаспадаркі, адобранага ўрадам рэспублікі, Д. Прышчэпаў гаварыў, што трэба ўзняць на новы ўзровень аграномію, палепшыць якасць насення, звярнуць увагу на ўгнаенні, пачаць падрыхтоўку кадраў спецыялістаў.

Але яшчэ больш востра стаяла пытанне аб мерах супраць драблення, парцэляцыі сельскай гаспадаркі. Прычыны гэтай з'явы былі розныя, але важнейшая — недахоп зямлі, перанаселенасць вёскі, якая абумоўлівала не толькі падзел бацькоўскага надзелу паміж сынамі, але і перасяленне сялян на Далёкі Усход, у Сібір, Паволжа і на Каўказ. Выйсце з узнікшых цяжкасцей Д. Прышчэпаў бачыў у расшырэнні работ па меліярацыі зямель. З гэтымі мэтамі быў распрацаваны Водна-меліярацыйны кодэкс, у адпаведнасці з якім у работы па меліярацыі ўцягваліся і сяляне, хто атрымаў за гэтую работу дадатковыя ўчасткі ўрадлівай зямлі.

Мікалай КУЗНЯЦОЎ.

(Заканчэнне будзе).

WHAT LIES AHEAD?

Building on the ideas of the 19th Party Conference, the 1st Congress of People's Deputies formulated the basis of political reform. What was in a state of flux last summer became tangible and firm in the summer of 1989. But once again we aren't quite satisfied. Hence our criticism of the Congress. But, on sober reflection, the step forward is formidable. Is it not? Oleg Poptsov and Igor Klyamkin take up the point.

For thirteen days all who could afford it spent their time glued to the box. Not only because of the unprecedented openness, frankness and enthusiasm which millions of viewers were able to see. Viewers were hoping for an unprecedented finale. But no miracle occurred. The people of this country changed a little in those two weeks. But their surroundings remained unchanged, and therefore seemed even worse than before. For this reason many say the Congress has not measured up to their expectations. There are also people who believe the Congress disappointed the hopes: only of those whose hopes were false. Perhaps, this is more like the truth.

The 1st Congress of People's Deputies could not end in a triumph of democracy and the adoption of radical decisions if only because the democrats were in an obvious minority there. And even among the minority not all were true democrats. One can lament this fact, but it is far more useful to try and analyze what happened. Analyzing means finding out which political forces were represented at the Congress, what their interests were, which tasks they set themselves and how they fulfilled them.

Roughly speaking, one can single out three main groups of forces: part of the country's political leadership, obliged to orientate itself towards more or less deep-going reform (let's call them the "reformers"); the broad stratum of Party and government functionaries and people's deputies dependent on them, who are not interested in radical reform of the existing economic or political system (let's call them the "apparat"); and a group of deputies expressing a broad spectrum of mass radical sentiment and demanding different forms of radical democratization (let's call them the "radicals").

THE REFORMER AND THE SYSTEM

Gorbachev's line at the Congress is being interpreted differently. According to Academician Sakharov, he "proved to be a good conductor of the meeting". I have every reason to trust Andrei Sakharov's opinion. Others talk of "clever manoeuvring", and still others of "shameless manipulation".

Let's refrain from deciding who's right for a moment. Instead, let's try and understand why the political leader of this country had to perform what some interpret as the highly qualified job of conductor, others as manoeuvres, and yet others as poorly disguised manipulation.

There are problems every Reformer has to face. Since we have already concluded that it is time to change over to commodity production, market economy and democratic policies, we ought not to delude ourselves with nice ideas about being the first nation to embark on the road to reform. Consequently, we ought not to ignore world experience in this area.

It is traditionally assumed that the person standing at the top of the power pyramid wields absolute power. But if that were ever the case it was only under Stalin. Khrushchev laid the foundations for the present-day system of "collective leadership" and showed, with his own political career, that the time of absolute pewor was gone. Holding all the key offices in the Party and the state, Brezhnev had unlimited power to maintain the status quo. But he had no power, however limited, to change anything in earnest, had he suddenly felt like it. He could not lift a finger against the interests of the stratum we call rather generally, and not too accurately, the "apparat".

The time came, however, when the most perspicacious representatives of the "apparat" realized their own survival depended on changes.

That's how the demand arose for energetic people capable of carrying out the changes. Once such people come to the fore, however, the usual complications begin. It appears that the Reformer cannot carry out the mission entrusted to him without becoming a mouthpiece for national and state interests which do not coincide with the interests of the group or stratum that promoted the Reformer and pinned hopes on him.

In other words, it appears that the Reformer has no power to carry reforms through, and can only obtain this power over the heads of the "apparat", at some popular assembly like the recent Congress.

Until he obtains the necessary power, the would-be Reformer, however radically minded, has to confine himself to half measures and manoeuvres designed to attract as many followers among the broad public as possible. He is forced to make promises he cannot keep and so loses popularity and prestige. We know all this from our own experience, having witnessed the developments of the four years.

So, the main task facing any political leader at a Congress of Deputies in a situation like this would be to obtain a national mandate without losing the trust of the "apparat", and main its number one.

If we are to understand Gorbachev's behaviour during the Congress — behaviour that encompassed not only "conducting" and "manoeuvring", but also "manipulation"; if we are to understand why he did not heed seemingly sound advice, but insisted instead on combining the two offices of Party leader and head of state, we must try and see his personal objectives and problems. Once we see these, we have to admit that he coped admirably. Perhaps, he could have done so at a lower cost. But that's another matter.

And yet why did the "apparat" allow Gorbachev to strengthen his position? Only because its own position remained unshakable. The "apparat" accomplished all of its tasks at the Congress.

WHAT DID THE APPARAT WANT?

Given the deepening crisis and the threat of things getting out of control, the ruling stratum had two options: either change the leader (provided there was a new leader with a semblance of a new programme, which, apparently, there was not), or share political responsibility with other forces — e. g., "society" — while keeping the key levers of power in their own hands.

Having chosen the second option the "apparat" had to put up with glasnost and allow it to broaden. It also had to allow partial democratization of the electoral procedure. However, as the April Plenary Meeting (1989) of the Central Committee showed, there are limits to their concessions.

At the Congress of People's Deputies, the "apparatchiks" had the same objective: to cede to the newly elected Supreme Soviet as much responsibility and as little real power as possible. They achieved this with ease. They control both chambers of the Supreme Soviet. The Party representation allows them to control the activities of the President and block every attempt at shifting power from the Party apparatus to the legislature. At the same time, having granted additional authority to the head of state, they impose additional responsibilities on him while keeping him under control.

The introduction of certain new political formulas also indicated that no decisive power shifts had taken place at the Congress. In fact there's nothing new about them; an imitation of novelty, perhaps. You will recall, for example, how Anatoly Lukyanov, then a candidate for Vice-Presidency, answered the question about the division of functions between the Politburo and the Supreme Soviet. He said the Politburo would develop the policy, and the Supreme Soviet would exercise the power.

At first sight, this is a new position which conforms to the long-established world practice of dividing the functions of political parties and the state. But in our circumstances this can hardly be regarded as a solution. In this country the Party having a "leading role" constitutes one of the echelons of power, in fact the highest echelon. The Party "apparat" stands **over and above** the state, and as long as its position is guaranteed by the Constitution, the Party "apparat" has a monopoly on political decision making, and therefore wields supreme power. It is obvious who profits from this imitation of novelty, which obscures the real state of affairs.

You can't say the "apparat" faced no difficulties or opposition at the Congress. There was opposition, and we saw it. It is very important to analyze how the "apparat" reacted to it; all the more important because even the conservatives are looking for new phraseology now, for a new language to express and defend their interests. We ought not to delude ourselves about the "new thinking" being the same for all. There are as many schools of new thinking as there are political forces.

For the time being, however, the "apparat" and its ideologists have not come up with anything original. Open the verbatim reports of the Party congresses and conferences of the 1920s and you'll see the same picture: the supporters of Stalin's "general line" accused their opponents of secret endeavours to lead the congress (or conference) away from practical tasks, of undermining unity, of a well-disguised desire to usurp power, and of poorly-disguised political ambitions. It was all there, back in the 1920s!

If today's conservatives choose to live in the past, if they turn to history's rubbish heap to look for arguments with which to reject the demand for alternative candidates or to expose endeavours to set up a democratic "faction", this only means they are facing serious difficulties. These difficulties are likely to be aggravated as our mass conscience comes to terms with the idea that slogans about "practical tasks" may conceal the desire to fix one's own affairs; and that "power struggle" is shameful under totalitarianism, where only the very "modest" are admitted to power, while it is perfectly legitimate and even indispensable for democracy, where such struggle helps find the worthiest.

Therefore our conservatives are sure to try and use other means to restore out-of-date "monolithic unity". The Congress has shown that the search has already begun. As if to test their political strength, Andrei Sakharov took the floor again and again to speak in a language totally alien to them. And they could not say anything in reply. They could not even accuse him of "struggling for power" — because such a label would not stick. Therefore they met his every address with noise and drowned his voice in mocking applause.

It is not accidental, perhaps, that in the course of polemics with Sakharov a new and yet not so new slogan was hurled at the audience: "State, Motherland, Communism!". Neither is it accidental that these appealing words were uttered by a retired officer, an invalid of the Afghan war. How can one be sure that it was not the beginning of a search for ideological symbols capable of influencing our still sensitive "defensive instincts", to bring the army into tht political struggle?

All of these are tomorrow's rather than today's difficulties. They did not prevent the "apparat" from conducting the Congress according to their well-prepared scenario.

DEFEAT OF THE 'RADICALS'

The democratically-minded deputies failed to accomplish their tasks at the Congress. They failed to cope with the tasks that faced them as a minority. Of course, it is easy to say things like this when you are watching the battle from a distance, analyzing it when it's all over. But on-lookers always see more than the players. Also, we hope the 1st Congress will not be the last.

During two extremely important instances when the "radicals" acted as an opposition (in the case election procedure and the attempt to set up an inter-regional group), they did not manage to reconcile their orientation towards Gorbachev with their democratic principles and norms. They all stood for multi-candidate elections of the President. And yet all of them, including Sakharov, were unanimous in seeing no alternative to Gorbachev. So, they did not propose other candidates. The multi-candidate idea thus lost all political sense. It could be assured either by proposing a real candidate, even if he had no chance of winning, or, in the absence of the latter, by a public refusal to vote — as was done by Sakharov and nine other deputies who remained anonymous.

This could not affect the results of the election in any way, of course. But it could have a great effect on the political education of millions. It could also be achieved without presenting ultimatums threatening abstention from voting and thus bringing the Congress to a dead end. All of this could be done in accordance with the parliamentary practice applied when some deputies do not want to bear responsibility for an unacceptable procedure. This method was used by ten deputies twice during the Congress.

Then, perhaps, there would be no need to criticize the procedure and the results of voting after the event, or to register protest by gathering all the discontented ones into a separate group at an extremely inopportune moment, thus bringing upon them accusations that they do not respect the majority, are ambitious, and want to usurp power. Then there would be no need for a hasty retreat, or for Никитенко. Гол. Р. cssduf,oian postponing the setting up of a "faction" until the very end of the Congress — to the great disappointment of millions of democratically-minded people outside the Congress hall.

One more remark. You will recall Obolensky's self-nomination which became a brilliant parody not only of the proposed procedure of election without choice, but also of the "radical" principle of multi-candidate election without alternative candidates. You will recall how the audience — the "aggressively obedient", as defined by one radical — conscientiously listened to Obolensky's "presidential programme" for a full twenty minutes.

Well, perhaps they would have listened just as well to another programme proposed, for instance, by the Moscow group, provided it had such a programme and a leader fit to present it? And perhaps such a programme would have consolidated the "radicals" better than belated protests against undemocratic election procedure?

If the "radicals" were too bashful and cautious, if they were bold, eloquent speakers but unprepared for political self-determination and organization, all for the sake of Gorbachev and for fear of "interfering" with his plans, I feel their fear was hardly justified.

It is good that by the end of the Congress the inter-regional group did shape up after all. I don't think it ought to be over-cautious. The experience of world history shows that a transition to modern economy is impossible without a regime based on strong personal power, to crush the conservative opposition. This does not mean, however, that the democrats ought to identify themselves fully with the Reformer or the challenger.

Their mission is different. They are to express and defend in the representative institutions the interests of the broad, democratically-minded masses. Incidentally, they need this as much as the Reformer does. Costant pressure from the "left", the constant challenge to do the "impossible" is the only way for him to gauge his real potential realistically. If you doubt this, please recall the walk out by the Lithuanian delegation, which brought about a revision of the rubberstamped decision.

WHAT LIES AHEAD?

The coming months must provide the answer to the main question: is the reforming wing of our political leadership capable of ensuring real headway towards reform? The coming months must also reveal the real stature of Mikhail Gorbachev. Before the 1st Gongress, you could find some justification for half-hearted decisions and protracted manoeuvres. Now there is no justification, nor can there be. The time limit has been reached.

Gorbachev has not acquired that much real power as a result of the Congress. But he has acquired the status of a leader not only nominated by the "apparat", but chosen by the overwhelming majority of people's representatives. This presumably opens up additional opportunities for shifting power from the Party to the Soviets, for shaping political mechanisms capable of advancing — at long last — towards the economic reform without which all our "parliamentary" institutions would be more like consumers' clubs in a poor country where everybody is clamouring to be given something, but almost nobody is concerned about providing that something.

Meanwhile, the crisis is deepening. It will be accompanied by growing tension and the increasingly rapid involvement of new strata of the population in political activity. The popular movement developing outside parliament might give powerful support not only to the radicals in the representative institutions, but also to the reforming forces in the leadership, in their confrontation with the conservatives. The question is whether or not the reformers will choose to rely on this support.

Well, what lies ahead?
Indeed, everything.

У БЕЛАРУСАЎ ЗА БУГАМ

ПА БЕЛАСТОЧЧЫНЕ

У канцы чэрвеня на Беласточчыне ў ПНР праходзіла Свята беларускай песні. У ім прынялі ўдзел лепшыя аматарскія фальклорныя калектывы нашых землякоў у Польшчы, фальклорны ансамбль «Лявоны» з Воранава, што на Гродзеншчыне, а таксама госці з далёкай Амерыкі — беларускі танцавальны гурток «Васілёк». Цікавай і насычанай была праграма свята: адбыліся канцэрты, сустрэчы з пісьменнікамі і журналістамі. А самую кароткую ноч года госці і ўдзельнікі свята правялі ля Купальскага вогнішча.

Наш карэспандэнт Таццяна АНТОНАВА, якая ў гэтыя святочныя дні была госцем рэдакцыі газеты «Ніва», падрыхтавала серыю рэпартажаў з Беласточчыны.

І. ШАНУЙМА ПЕСНІ СВАЕ

У вялікую залу Дома культуры ў Бельску-Падляскім, дзе меўся адбыцца юбілейны канцэрт тутэйшага, аднаго з найбольш вядомых і папулярных на Беласточчыне самадзейных харавых калектываў «Васілёчкі», мы ледзь убіліся. Народу набралася! Папрыходзілі мясцовыя жыхары з дзецьмі, панаехала гасцей з навакольных мястэчак і вёсак.

Многія апранутыя ў беларускія строі. Паўсюль чуецца беларуская гаворка.

Я з пачуццём павагі гляджу на беларусаў, якія доўгі час жывучы ў польскамоўным асяроддзі, не згубілі свайго, не выракліся роднай беларускай мовы, родных песень, традыцый і звычаяў свайго народа. Захавалі нацыянальную самабытнасць. Гэта немалая заслуга ў наш век масавай культуры і духоўнага нігілізму.

...На сцэну, прыбраную і ўпрыгожаную кветкамі, нарэшце, выходзяць і тыя, дзеля каго ўрачыстасць,—дзяўчаты і хлопцы, паважныя цёткі і дзядзькі — удзельнікі «Васілёчкаў».

Сумныя матывы змяняюцца вясёлымі і радаснымі, гарэзлівая мелодыя «заводзіць» публіку: артыстам пачынаюць падпяваць, з залы падтрымліваюць іх апладысментамі. Па ўсім відаць, што ведаюць тут, любяць і шануюць народную песню беларусы.

Харавых калектываў, як сказалі мне ў Беларускім грамадска-культурным таварыстве (БГКТ) у Беластоку, тут увогуле існуе нямала. Бо традыцыі супольнага спявання даўнія. Але «Васілёчкі» выдзяляюцца сярод усіх. Ды і не дзіўна, урэшце рэшт. За 25 гадоў самадзейнікі заваявалі трывалы аўтарытэт у гледача. Аб'ездзілі з канцэртамі ўсю Беласточчыну. Сталі, па сутнасці, тым духоўным магнітам, які прыцягвае тутэйшых беларусаў, гартуе іх нацыянальную свядомасць, пачуццё нацыянальнай годнасці. А беларусаў на Беласточчыне — сотні тысяч.

25 гадоў — час ладны. Ужо змянілася, зразумела, не адно пакаленне артыстаў у калектыве, але дасюль спяваюць разам з моладдзю яго пачынальнікі: Вера Раеўская, Ніна Кручкоўская, Еўдакія Навакоўская. З гэтымі кабетамі я мела гутарку. Старэйшая з іх цётка Еўдакія, аказваецца, спявае ў розных хорах ужо 40 гадоў! Што і казаць — нялёгка сумяшчаць хатнія справы і заняткі ў хоры. Хіба што маеш вялікую любоў да песні.

Менавіта вялікая любоў да песні і сталася той жыццядзейнай сілай, якая абумовіла доўгае творчае жыццё калектыву, напоўніла сэнсам і асабістае жыццё кожнага ўдзельніка «Васілёчкаў».

Але ж вернемся зноў у залу. Выступленне хору пабудавана нетрадыцыйна. Падрыхтавана своеасаблівая кампазіцыя, у якую арганічна ўплецены песні і кароткія гутаркі вядучага з артыстамі, з якіх можна даведацца і пра гісторыю калектыву, і пра яго далейшыя планы.

— Чаму вы назваліся «Васілёчкамі»? — пытаецца вядучы Сяргея Лукашука.

— Ад назвы песні «Васілёчкі», якую мы даўно ўзялі ў свой рэпертуар. Яна наша візітоўка.

Але ж трохі пра Сяргея Лукашука. Ён дырэктар Дома культуры ў Бельску-Падляскім і нязменны кіраўнік хору з 1977 года. Сяргея ў свой час прывёў у нешматлікі тады калектыў Юрый Шурбак — цяпер кампазітар і дырыжор хору царкоўнай музыкі ў Варшаве.

Не ўсё проста і гладка складвалася ў самадзейнікаў. Недарма ў прывітальным слове «Васілёчкам» старшыня галоўнага праўлення БГКТ А. Баршчэўскі сказаў: «...Тое, што здаецца такім лёгкім на сцэне — на самай справе вынік цяжкай працы». Так, нялёгка заваёўваць поспех аматарскаму калектыву. Ён часта ездзіць па Беласточчыне, выступае ў вёсках, запісвае там песні, пачутыя ад мясцовых жыхароў. З вёскі Курашава, напрыклад, песні «А ў полі два дубочкі», «Ехаў Ясё з-п[illegible]убровы». Апрацоўку і аран[illegible]оўку песень звычайна робіць кіраўнік хору.

Напярэдадні свайго 25-гадовага юбілею «Васілёчкі» пабывалі на Беларусі. Як [illegible]а журналістка «Нівы» Ада[illegible]га, «былі запрошаны, ка[illegible] прыдаць бляску Дням польскай культуры ў Савецкім Саюзе». Спецыяльна для гэтай паездкі яны падрыхтавалі вялікую новую праграму. А новыя касцюмы, між іншым, для іх вырабілі майстрыхі з Мінска. Гэта ўжо дзякуючы сувязям з Беларускім таварыствам «Радзіма». У перспектыве Сяргей Лукашук мяркуе падрыхтаваць кампазіцыю, складзеную з вясновых песень. 12 такіх песень яны ўжо запісалі на Беласточчыне. Што яшчэ цікава, у гэтай кампазіцыі мясцовы беларускі фальклор будзе прадстаўлены ў музыцы, песнях і танцах.

Святкаванне 25-годдзя хору «Васілёчкі» ў Бельску-Падляскім адкрыла праграму Свята беларускай песні, задало яму тон. Менавіта тут, у Доме культуры, узнікла тая нязмушаная атмасфера, у якой лёгка і без напружання ўсе перазнаёміліся адзін з адным. У час вячэрняй імпрэзы, апынуўшыся побач з Сяргеем Карніловічам, госцем са Злучаных Штатаў, адным з кіраўнікоў беларускага культурнага цэнтра «Полацак», мы засыпалі адзін аднаго пытаннямі, быццам даўным-даўно знаёмыя людзі, якія проста доўгі час не бачыліся.

— Вы адкуль родам?

— А вы адкуль?

— Ці даўно былі на Беларусі?

— А ці былі ў Амерыцы?

— Як там у нас на Віцебшчыне?

— А ці адчуваеце вы па нашай газеце, што ў краіне адбываюцца вялікія змены? — папыталася я ў свайго субяседніка.

— Так, так. Пабачыць бы ўсё на свае вочы... Прыемнае ўражанне пакінуў матэрыял Леаніда Казыры, які ў пачатку года друкаваў у «Голасе Радзімы» свае нататкі з падарожжа па ЗША. Ён гасцяваў і ў «Полацаку». У яго артыкуле няма ў адносінах да нас, беларускіх эмігрантаў у ЗША, прадузятасці, адчуваецца дух дружалюбнасці. Гэта, я думаю, вынік палітыкі дэмакратызацыі і адкрытасці, якую ў апошні час вядзе Савецкая дзяржава. І не толькі «Голас» дае падставы меркаваць пра перамены. Нядаўна ў мяне гасцявалі сваякі з Докшыцаў. Значна скарацілася афармленне папер на выезд з СССР, што аблягчае нашы зносіны. Мы, беларусы, на гэтым этапе сваёй гісторыі не павінны знаходзіцца ў канфрантацыі, адвяргаючы адзін аднаго. Неабходныя і карысныя будуць кантакты, культурныя зносіны.

Але ж хто ў нас цяпер супраць гэтага? Мы хацелі б бачыць у сябе і Сяргея Карніловіча, і іншых нашых землякоў, якія па розных абставінах апынуліся за мяжой. Ні перад кім не зачыняцца дзверы. Мы адкрытыя для кантактаў і дыялогу. Беларускае таварыства «Радзіма» ўсяляк імкнецца да гэтых кантактаў, робіць пэўныя захады, але ж пакуль што адгукаюцца нямногія.

— Асабіста мне моцна замінае ўспамін пра апошнюю паездку,— тлумачыць С. Карніловіч.— Хацелася б мець больш часу на сустрэчы з роднымі. Тады, у мой апошні прыезд у Мінск, мяне гэтак абмежавалі ў часе, што я быў доўга ў разгубленасці. Прывезлі на тры гадзіны, як вару глынуць, у вёску да сваякоў. Ці ж гэта спатканне!?

Працягваць размову не было ніякай магчымасці. Бо зайгралі музыкі і спрытныя хлопцы з амерыканскага «Васілька» выцягнулі мяне з-за стала, каб пусціцца разам у скокі. Хаця і не ў касцюмах, яны наладзілі сваё імправізаванае выступленне.

ІІ. ЭКСКУРСІЯ... ПА БУДУЧЫМ МУЗЕІ

Пра тое, што ў Гайнаўцы, мястэчку непадалёк ад Беластока, ствараецца музей, я чула ўжо не ўпершыню. Добраахвотныя ахвяраванні на яго робяць дзеячы мастацтва і культуры нашай рэспублікі. А нядаўна ў Мінску для тых, хто хоча ахвяраваць грошы на пабудову музея, таварыства «Радзіма» адкрыла рахунак у банку. Зразумела, што, гасцюючы на Беласточчыне, я абавязкова павінна была трапіць у Гайнаўку.

І вось я ў маленькай канторцы старшыні камітэта пабудовы Музея беларускай культуры і рэвалюцыйнага руху Канстанціна Майсені, які доўгія гады быў намеснікам старшыні праўлення БГКТ.

— Думка пра такі музей на Беласточчыне,— расказвае К. Майсеня,— нарадзілася яшчэ ў канцы 50-х гадоў. Я быў у ліку яго арганізатараў. Вырашана было [illegible] пачатку збіраць экспана[illegible] Ну а потым узнікла пытанне: дзе быць музею — у Белас[illegible], Гайнаўцы, Белавежы? Зразу[illegible]а, што і сродкі на музей [illegible]бны былі немалыя. Даво[illegible]ўга вырашалі гэта пытанне [illegible] дзяржаўным узроўні. Нарэшце, у 1983 годзе была прынята пастанова аб арганізацыі музея ў Гайнаўцы, у будынку мазаікарні (там выраблялі паркет), які стаяў без патрэбы. Дзяржава ўзялася толькі часткова фінансаваць гэта будаўніцтва. Таму пастаянна трэба было адшукваць сродкі.

Дарэчы, як сказаў К. Майсеня, 100 мільёнаў злотых ужо ўкладзена ў будаўніцтва, 25 мільёнаў з іх — дзяржавай, астатняе — грамадскімі арганізацыямі, асобнымі грамадзянамі.

Займацца музеем у Гайнаўцы — справа нялёгкая і даволі няўдзячная. Чаму? Ну, хаця б таму, што дзеля гэтага трэба быць адначасова і выдатным эканамістам, і дыпламатам. Па-другое, уся работа старшыні камітэта — на грамадскіх пачатках. Як кажуць, дзякуй богу, што знайшоўся такі чалавек, як Майсеня. Даволі доўгі час ён займаўся гаспадарчай дзейнасцю, быў старшынёй раённага гандлёвага прадпрыемства. Так што яго вопыт прыдаўся на карысць справе. Прынамсі, і цяпер Канстанцін Майсеня працуе старшынёй сельскагаспадарчага вытворчага кааператыву. Дзень для яго звычайна пачынаецца ў 5—6 гадзін раніцы. Ну, а ўвесь астатні час, які застаецца ад асноўнай работы ў кааператыве, ён прысвячае музею. Хаця асноўнай работай Майсені, усё ж, як мне здаецца, правільней было б назваць музейныя справы. Музей — яго мара і яго любімае дзецішча.

— Пойдзем, пакажу вам, што ўжо ёсць, што будзе,— прапануе Канстанцін Мікалаевіч.

Сярод буяючай зеляніны бялеецца доўгі цагляны будынак. Ён ужо амаль завершаны, вядуцца ўнутраныя работы. Яшчэ адзін будынак на стадыі завяршэння. Увогуле ж увесь комплекс будзе складацца з трох пабудоў. А побач, на пляцы, узнімуцца стары млын, вясковая хата, іншыя традыцыйныя сялянскія пабудовы. Ужо цяпер можна ўявіць, як прыгожа ўсё гэта будзе выглядаць, якім прыцягальным месцам для турыстаў стане Гайнаўка.

— А цяпер прашу за мной,— як сапраўдны экскурсавод, Канстанцін Майсеня адчыняе дзверы ў будынак, які сёлета восенню павінен будзе прыняць першых наведвальнікаў.

Тут тры вялікія светлыя залы для экспазіцый, пакой для архіва, восем майстэрняў, дзе размесцяцца мастакі-рэстаўратары, спецыялісты разьбы па дрэву, ганчары, ткачыхі, саломапляцельшчыцы. Прадугледжаны нават так званы гігіенічны пакой для санапрацоўкі старых экспанатаў.

З асноўнага будынку перабіраемся ў другі. Ён мае больш цікавую і арыгінальную архітэктуру. У ім размесцяцца атэль, бар, кавярня, турыстычнае бюро, чытальня, бібліятэка, кіназала, чатыры пакоі.

— Пад канец наступнага года мяркуем закончыць і гэты будынак, а тады звернемся да вашых мінскіх мастакоў,— паварочваецца ў мой бок Майсеня.— Спадзяемся, што яны дапамогуць нам зрабіць унутранае аздабленне.

Усё ўбачанае зрабіла на мяне моцнае ўражанне. Ва ўсякім разе я не ўяўляла, што справа тут робіцца з такім размахам, сур'ёзна і грунтоўна. Спецыялісты кажуць, што гэта будзе найбольш сучасны музей у Польшчы. Музей-інстытут, музей-лабараторыя, культурны цэнтр беларускай меншасці ў ПНР.

— Адпаведна, і ўтрыманне такога гіганта абыдзецца нятанна? Адкуль будзеце браць грошы? — пытаюся я ў субяседніка.

— Так, вельмі нятанна,— чую ў адказ.— Паўтара мільёна злотых у год. Грошы можна будзе мець, калі далучыць да комплексу вытворчасць. Тут можна будзе вырабляць і прадаваць сувеніры, рэчы традыцыйнага беларускага ўжытку, нацыянальнае адзенне. Вялікую ролю, на мой погляд, павінен тут адыграць абмен вырабамі мастацкай вытворчасці з БССР.

Пакідаю Гайнаўку з думкай: пабыць бы тут праз 2-3 гады! Пакуль жа музей, які павінен стаць гордасцю ўсіх беларусаў, дзе б мы ні жылі, патрабуе ўвагі і дапамогі.

Яркім святам стала для жыхароў Жодзіна сустрэча з папулярным савецкім спеваком Валерыем Лявонцьевым. Яго высокае выканаўчае майстэрства ў спалучэнні з неўтаймаваным тэмпераментам, уменнем імправізаваць па душы маладым гледачам.

У эстрадным шоу, якое адбылося на гарадскім стадыёне, прынялі таксама ўдзел група «Шоу-балет» і рок-ансамбль «Луна-парк» з Масквы.

НА ЗДЫМКАХ: выступае В. ЛЯВОНЦЬЕЎ; у час канцэрту.

Фота В. АЛЯШКЕВІЧА.

ДАСЛЕДЧЫКІ ПАКУЛЬ МАЎЧАЦЬ

ДА 150-ГОДДЗЯ ФАТАГРАФІІ

У гэтым годзе свет адзначае важную падзею ў культурным жыцці — 150-годдзе арганізацыі фотасправы. Яе заснавальнікі — вынаходнікі Л. Ж. М. Дагер і Д. Н. Ньепс з Францыі, а таксама У. Г. Ф. Толбат з Вялікабрытаніі. Самыя першыя здымкі былі зарэгістраваны Парыжскай акадэміяй. Усё гэта ўжо вядома і стала гісторыяй.

А вось пра першага беларускага фатографа пакуль што гісторыя маўчыць. Хто ж з нашых землякоў зрабіў першы фотаздымак? Няма такіх звестак і ў нашай энцыклапедыі. Пакуль будзе створана свая нацыянальная гісторыя, усё ж яе асобныя фрагменты трэба ўзнаўляць. Ужо пісалі пра стваральніка шторна-шчыліннага затвора С. Юркоўскага, які ў Віцебску ў 1883 годзе зрабіў каштоўнае адкрыццё, аблегчыўшы працу ўсіх фатографаў. Ён жа і сам быў выдатным фотамайстрам. Здымалі яшчэ ў XIX стагоддзі нямала цікавых умельцаў гэтай справы. Адным з іх быў Люцыян Крашэўскі (1820—1892), брат вядомага польскага пісьменніка Юзафа Крашэўскага, ураджэнца Пружанаў. За ўдзел у паўстанні 1863—1864 гадоў яго саслалі ў горад Кунгур Пермскай губерні. Ён і тут узяўся за фатаграфаванне таго краю, маючы ўжо нейкую практыку ў гэтай галіне. Пасля таго, як Люцыян Крашэўскі трапіў у горад Цывінск Казанскай губерні (зараз гэта Чувашская АССР — **Г. К.**), адразу ж дабіўся права на арганізацыю фатаграфіі. Гэта была навіна для чувашоў, якія праявілі да яе вялікую цікавасць. Працуючы ў гістарычным архіве Чувашскай АССР, аўтару гэтых радкоў удалося адшукаць асабовую справу Л. Крашэўскага. Гэты чалавек аказаўся настойлівым у сваёй задуме. Прывёз з Чувашыі шмат цікавых этназдымкаў на радзіму, тут працягваў фатаграфаваць беларускія пейзажы, потым польскія, апынуўшыся каля Варшавы.

Не прэтэндуючы на нейкую вычарпальнасць нашай фотагісторыі, я ўсё ж не магу не назваць імёны фатографаў А. Прушынскага, які здымаў В. Дуніна-Марцінкевіча, асабліва Яна Булгака (1876—1950), які даў узоры майстэрства мастацкай фатаграфіі. Ён стаў класікам беларускага фотамастацтва. Тут жа варта ўспомніць імёны беларускіх археолагаў Міхаіла Усцінскага і Вандаліна Шукевіча, якія першымі сталі фатаграфаваць аб'екты сваіх даследаванняў.

Так, можна яшчэ шмат называць імёнаў нашых фатографаў, але ж заўсёды ўзнікае пытанне, а хто ж першы?

Збіраючы матэрыялы пра жыццё і навукова-творчую дзейнасць нашага фалькларыста і пісьменніка Аляксандра Рыпінскага (1811—1900 (?), я звярнуў увагу на той факт, што ён, аказаўшыся пасля паўстання 1830—1831 гадоў у Парыжы, захапіўся фатаграфіяй. Ён быў сведкам зараджэння там новай галіны чалавечай дзейнасці. Засвоіў гэтую навінку і вядома, што А. Рыпінскі яшчэ ў 1846 годзе, жывучы ўжо ў Лондане, першым з беларусаў распачаў фотасправу. Наш зямляк тут апярэдзіў многіх — не толькі суайчыннікаў, а і цэлыя народы. Яго першая кніга «Беларусь» (Парыж, 1840) выйшла без ілюстрацый. Упэўнены, калі б у фатаграфіі тады быў свой вопыт, то гэта кніга мела б ілюстрацыі [illegible].

У Лондане Аляксандр Рыпінскі заснаваў вольную друкарню, дзе пачаў выдаваць і свае кнігі. Яго ўласны зборнік «Паэзія» выйшаў з дзевяццю ілюстрацыямі аўтара. [illegible] і далей кнігі. Зараз цяжка сказаць, хто першым стаў змяшчаць фатаграфіі ў кнігах, але я не здзіўлюся, калі гэта акажацца А. Рыпінскі. Пошук новых матэрыялаў можа даць канкрэтны адказ. Урэшце, можна будзе напісаць гісторыю беларускай фатаграфіі.

Генадзь КАХАНОЎСКІ.

НА МОВАХ СВЕТУ

ЧЭХАСЛАВАКІЯ

Браціслаўскае выдавецтва «Словенски списователь» выпусціла ў перакладзе Норы Буйнавай на славацкую мову раман Івана Шамякіна «Петраград — Брэст». У пасляслоўі да кнігі крытык Уладзімір Чэраўка, у прыватнасці, піша: «Галоўным героем рамана з'яўляецца па-мастацку і адначасова натуральна і праўдзіва створаны вобраз Леніна. Канкрэтная ідэя твора вельмі актуальная: для дзяржаўнага дзеяча новага тыпу няма бязвыхадных сітуацый. Гэтая думка вельмі сучасна гучыць і сёння, калі ўзрастае важнасць і неабходнасць асабістай адказнасці дзяржаўных кіраўнікоў за выбар рашэння ў пытаннях, ад якіх залежыць далейшы лёс чалавецтва, захаванне міру на зямлі».

БАЛГАРЫЯ

Пасля выхаду ў 1981 годзе ў сафійскім выдавецтве «Народна култура» рамана Івана Чыгрынава «Плач перапёлкі», «Апраўданне крыві» балгарскія крытыкі адразу заўважылі тое новае, чым узбагачае беларускі пісьменнік савецкую прозу: эстэтыка герaічнага раскрываецца ў творах на незвычайным жыццёвым матэрыяле, аб'ект увагі — не фронт, а псіхалогія жыхароў вёскі Верамейкі, якую пакінулі савецкія вайсковыя часці.

Нядаўна выдавецтва «Народна култура» выпусціла трэці раман беларускага пісьменніка «Свае і чужынцы». Як і «Апраўданне крыві», гэты раман на балгарскую мову пераклаў Іван Дойчынаў.

КІТАЙ

Мы паведамлялі ўжо, што ў апошнія гады кітайскія выдавецтвы зноў звярнуліся да выпуску твораў савецкіх пісьменнікаў, у тым ліку беларускіх, называлі кнігі Івана Мележа, Васіля Быкава, Івана Шамякіна, Святланы Алексіевіч, якія выйшлі ў Кітаі. Прыемна паведаміць і пра ўвагу выдаўцоў гэтай краіны да творчасці савецкіх мастакоў. Так, выдавецтва выяўленчага мастацтва правінцыі Хэйнань выпусціла нядаўна ілюстраваны альбом «Дзесяць сучасных савецкіх мастакоў». У альбом уключаны і ілюстрацыі двух беларускіх майстроў пэндзля — Міхаіла Савіцкага і Гаўрылы Вашчанкі, а таксама нататкі пра іх творчасць. Рысуючы творчае аблічча гэтых мастакоў, падкрэсліваючы, скажам, што Савіцкі шмат увагі ў сваёй працы надае тэме вайны, аўтары альбома зазначаюць, што іх творчасць непарыўна звязана з роднай зямлёй, што натхненне яны чэрпаюць з жыцця народа. Аўтары ўключылі ў альбом рэпрадукцыі з наступных карцін Савіцкага: «Партызанская мадонна», «Хлябы», «Забойства сям'і партызана», «Поле», «Зерне», з твораў Вашчанкі — «Яблынька», «Балада пра мужнасць», «Тры грушы», «Асенні россып», «Восень», «Правінцыя», «Вераснёвыя туманы».

А. ГАРДЗІЦКІ.

ВЫРАТАВАНЫ УНІКАЛЬНЫЯ ФРЭСКІ

І АДКРЫЎСЯ ЦУД...

На атрыманне Дзяржаўнай прэміі СССР прадстаўлена работа па аднаўленню фрэсак XIV стагоддзя ў помніку архітэктуры г. Ноўгарада і кніга А. Грэкава «Фрэскі царквы Спаса Праабражэння на Кавалеве».

— Ці зрабіў ты ў жыцці больш таго, што трэба табе самому? Калі спытаюць мяне пра гэта, сёння адкажу сцвярджальна,— гаворыць Аляксандр Грэкаў.

Ён лічыць, што з пачаткам рэстаўрацыі царквы Спаса Праабражэння на Кавалеве ў 1963 годзе звязаны галоўны перыяд у яго жыцці. Работа, дзеля якой ён з'явіўся на гэтай зямлі і да якой так доўга ішоў.

Вось ужо больш як 20 гадоў вядзецца наўгародскімі падзвіжнікамі Аляксандрам і Валянцінай Грэкавымі беспрэцэдэнтная ў гісторыі рэстаўрацыі работа. Ці можна было выратаваць насценныя роспісы XIV стагоддзя царквы Спаса на Кавалеве, калі яны былі поўнасцю знішчаны вайной? Пасля вайны храм уяўляў сабой велізарны курган, які з часам зарос травой... Яго жывапіс займаў у наўгародскім насценным пісьме зусім асаблівае месца. Ён — прыкметная з'ява рускага сярэдневяковага мастацтва. Своеасаблівая і некаторая грубаватасць у адлюстраванні рук, у той час як жэст кавалеўскія майстры выпісвалі выключна выразна, нягледзячы на пэўную ўмоўнасць. Цікава і тое, што ў роспісу амаль адсутнічаюць папраўкі, а гэта гаворыць пра высокае тэхнічнае майстэрства стваральнікаў фрэсак.

Але перш чым прыступіць да работы па аднаўленню царквы, выбіранню фрэсак з-пад руін, мастак-рэстаўратар Валянціна Грэкава ездзіла па архівах краіны ў пошуках фотаздымкаў храма, дакументаў з яго абмерамі, малюнкамі, зробленымі ў 1913—1922 гадах і ў 1937—1939 гадах ленінградскім прафесарам Мікалаем Сычовым. Гэтую работу Сычоў, на жаль, не закончыў: ён быў рэпрэсіраваны... Цяпер яго праца дапамагла мастакам-рэстаўратарам. Самым каштоўным са знойдзеных у Сычова дакументаў быў пералік кампазіцый храмавага роспісу і іх геаграфія.

Калі пачалі працаваць, а працавалі самааддана і археолагі, і мастакі, і іх памочнікі — студэнты, дык даваліся спачатку прасейваць літаральна кожную жменьку смецця, углядваючыся ў каляровыя асколкі. Высвятлілася, што фрагменты можна падбіраць і склейваць. Акуратна і старанна выконвалі рэстаўратары гэтую ювелірную работу. Вялікім лічыўся асколак фрэскі, які змяшчаўся на далоні, маленькі быў меншы за ногаць.

І так — дванаццаць гадоў. Іншага падобнага прыкладу подзвігу рэстаўратараў у вядомай практыцы няма. Подзвігу яшчэ і таму, што ў кургане з часоў вайны засталіся не толькі разбураныя фрэскі, але снарады, якія не разарваліся.

...Больш чым з 360 кубічных метраў завала будаўнічага смецця рэстаўратары выцягнулі да тысячы штук асколкаў фрэсак сярэдняга памеру і некалькі тысяч больш буйных асколкаў. Паступова раслі і прымалі рысы фрагменты жывапісу, склееныя з многіх кавалкаў, па якіх ужо можна было ўявіць будучую кампазіцыю.

Калі сабралася не адна кампазіцыя, вырашана было змясціць фрэскі на ўжо адбудаваны храм. Але наўгародскі архітэктар Яўген Красналечаў недакладна па чарцяжах аднавіў яго, выявіліся архітэктурныя няўвязкі. Акрамя таго, будаўнікі ўзвялі будынак на цэменце, які на працягу многіх гадоў выдзяляе соль. Тым не менш рэстаўратары паспрабавалі вярнуць на ранейшае месца фрэскі і ў рызніцы змясцілі «Прападобнага». Але праз некаторы час фрэска пакрылася чорнай цвіллю...

Спецыялісты прыйшлі да вываду: хворым фрэскам патрэбны музейныя ўмовы. І Аляксандр Грэкаў пасля доўгіх пошукаў і роздуму прапанаваў спецыяльна для кавалеўскіх фрэсак рабіць... тытанавыя шчыты. Доўга хадзіў ён па розных установах, пераконваючы ў тым, што унікальныя фрэскі маюць патрэбу ў антыкаразійных фундаментах з нізкай цеплаправоднасцю. Толькі ў такім стане яны будуць адчуваць сябе ў бяспецы, не будуць трэскацца, псавацца. І вось выраблены першыя шчыты, тытанавыя пліты, на якія была змешчана частка храмавага роспісу Спаса Праабражэння на Кавалеве.

Вачам спецыялістаў жывапіс прадстаў нечакана ў двух відах: манументальнага роспісу і станковага, дзе фрэскі былі падобны на іконы. А шматлікія паклоннікі і прыхільнікі старажытнарускага мастацтва любаваліся і здзіўляліся не толькі нечаканай навізной кампазіцый фрэсак, але і нязменнай гармоніяй колеру. І падумалася, якімі ж былі яны ў першапачатковасці, калі нават цудам ацалелыя, старанна адноўленыя, нязменна хвалююць і натхняюць чалавечыя сэрцы.

Віталій МАРЭЕЎ.

СТВОРАНА ТАВАРЫСТВА

Нядаўна адбыўся арганізацыйны сход Новасібірскага аддзялення культурнага таварыства «Беларусы Сібіры». Падобныя таварыствы ўжо створаны і дзейнічаюць у Маскве, Ленінградзе, Рызе, Таліне, Вільнюсе і іншых гарадах Савецкага Саюза. Настала чарга і Сібіры, бо тут, па самых сціплых падліках, жыве больш за 200 тысяч беларусаў, і больш чым 10 тысяч жыве ў Новасібірску.

Асноўная мэта таварыства «Беларусы Сібіры» — духоўныя сувязі са сваёй гістарычнай радзімай, паглыбленае вывучэнне мовы, культуры, гісторыі Беларусі, садзейнічанне працэсам перабудовы сацыяльных адносін, наладжванне сувязяў з іншымі нацыянальнымі культурамі.

Бліжэйшыя планы таварыства — зрабіць навуковае даследаванне «Беларусы і Сібір», дзе прасочваліся б гістарычныя сувязі і лёсы; святкаваць памятныя ўгодкі беларускай культуры і гісторыі, садзейнічаць арганізацыі турыстычных паходаў па Беларусі. На арганізацыйным сходзе выбраны аргкамітэт, які займаецца зараз падрыхтоўкай праграмы і статута таварыства, вядзе падрыхтоўку да ўстаноўчага сходу.

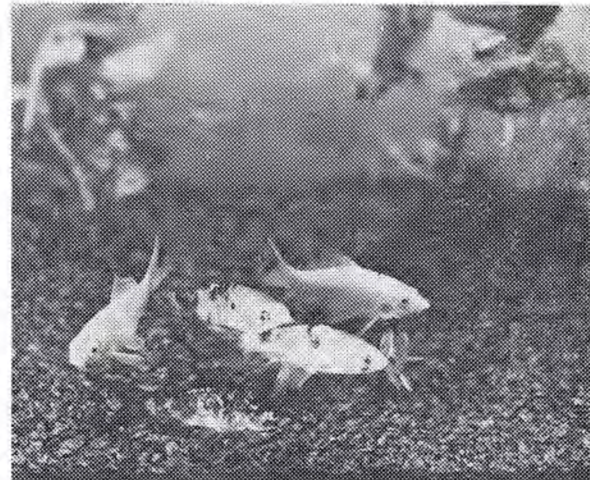

Японскую крэветку, кубінскага блакітнага рака, каўказскага краба, усемагчымых чарапах, яшчарак, жаб і, вядома ж, рыб розных відаў і парод можна ўбачыць у акватэрарыуме, які адкрыўся ў Мінску, у парку імя М. Горкага. Акварыумісты, а іх у горадзе некалькі дзесяткаў тысяч, атрымалі цудоўны падарунак: цяпер яны і ўсе аматары прыроды змогуць пазнаёміцца з жыццём 76 відаў рыб трапічнай іхтыяфауны і больш чым 20 відаў насельнікаў рэк і вадаёмаў нашай рэспублікі. Тут жа можна атрымаць кваліфікаваную параду спецыялістаў — старшага навуковага супрацоўніка Міхаіла Скарахода і загадчыка акватэрарыума Аляксандра Ваньковіча. Менавіта дзякуючы іх ініцыятыве і вялікай арганізатарскай рабоце і з'явіўся ў парку гэты цудоўны куток. Аляксандр Валянцінавіч і Міхаіл Пятровіч перанеслі сюды свае асабістыя калекцыі, якія карпатліва збіралі гадамі. Шчодра дзеляцца арганізатары акватэрарыума сваімі ведамі, шчыра хочуць дапамагчы ўсім, хто падзяляе іх захапленне.

НА ЗДЫМКАХ: Аляксандр ВАНЬКОВІЧ (злева) і Міхаіл СКАРАХОД; у акватэрарыуме; прадстаўнікі трапічнай іхтыяфауны — японскія каляровыя карпы «ком».

Фота Л. КЛІМАНСКАГА.

ЦІКАВА ВЕДАЦЬ

ВЯЛАЕ

У XIV—XVI стагоддзях Валожын быў цэнтрам удзельнага княства. Горадам і акругай валодалі пачаргова Валожынскія, Слушкі, Монвіды, Гаштольды, Радзівілы, Чартарыйскія, а ад 1803 года — Тышкевічы.

Так званы «Валожынскі ключ» быў багатай маёмасцю, якая ў пачатку XIX стагоддзя займала 40 тысяч гектараў. У склад яе ўваходзілі, апроч наваколляў горада, вялікія абшары пушчы абапал ракі Іслачы — лясныя масівы, багатыя разнастайнай флорай і жывёльным светам. Вадзіліся тут у вялікай колькасці ласі, казулі, дзікі і мядзведзі, а на рацэ Іслачы густа сяліліся бабры. Не менш было тут і рознай птушкі.

Уладальнікі пушчы і запрошаныя госці часта наладжвалі тут паляванні на ласёў, мяса якіх было пастаяннай ежай паноў, і на дзікоў, якія прызначаліся для чэлядзі і работнікаў.

У цудоўным закутку сярод лугоў і лясоў на беразе хуткаплыннай ракі Іслачы, якая працякала пад засенню векавых дрэў і пераплеценых дзікім хмелем зараснікаў, здаўна стаяла хата лесніка. Гэта ўрочышча, якое з'яўлялася выдатным прыпынкам для паляўнічых, звалася Вялае.

Мясцовасць вельмі спадабалася дзедзічу Бенедыкту, старэйшаму сыну графа Міхаіла Тышкевіча, і ён загадаў пабудаваць там у 1840 годзе аднапавярховы дом, так званы «палац паляўнічых».

Кожны год пад восень прыязджаў ён са сваёй рэзідэнцыі, маёнтка Чырвоны Двор, або Кенігсбург, размешчанага на тэрыторыі сучаснай Літвы, у Вялае на вялікай чатырохконнай калясцы-«берліне» ў суправаджэнні шматлікіх вазоў з чэляддзю, кухняй і псярняй.

Спыніўшыся ў «палацы», увесь час праводзіў ён са сваімі спадручнымі і запрошанымі з акругі знакамітымі гасцямі на паляваннях — адстрэльвалі ласёў і дзікоў на мяса, а мядзведзяў для паляўнічай прыемнасці. (Апошні мядзведзь быў забіты ў Вялым у 1887 годзе).

Аднойчы, калі граф Бенедыкт вяртаўся са сваім братам Янам, уладальнікам Біржанскага маярата, заламаўся пад чацверыком коней мост на Іслачы, у выніку чаго Ян загінуў. Гэта здарылася 20 жніўня 1862 года, і доўгі час існаваў на месцы трагічнага здарэння помнік з адпаведным надпісам.

Пасля паўстання 1863 года звяроў у вялаўскай акрузе не стала. Іх вынішчылі паўстанцы, якія хаваліся па лясах, царскія салдаты, што высочвалі «інсургентаў», і розныя браканьеры. У рапартах паляўнічых з 1870 года не ўспамінаецца ўжо ні пра ласёў, ні пра дзікоў. Зніклі нават глушцы.

Сыну заснавальніка Вялага таксама спадабаўся гэты адасоблены куток пушчы, і ён загадаў дабудаваць да паляўнічага дома другі паверх і ўзвесці некалькі гаспадарчых будынкаў. Вялае пачало расці: з цягам часу было тут некалькі цагляных будынкаў, якія пасля таго, як згарэў «палац паляўнічых», сталі пачаткам новага Вялага — мураванага.

У 1898 годзе гаспадаром Чырвонага Двара і Вялага стаў унук заснавальніка паляўнічай рэзідэнцыі Бенедыкт Ян, які валадарыў там да верасня 1939 года.

Па яго ініцыятыве ў 1902 годзе ўзнік побач з Вялым на плошчы 400 гектараў першы на Беларусі звярынец такога маштабу. Агульны кошт яго агароджы (не лічачы кошту ўласнага лесаматэрыялу) склаў больш тысячы рублёў, што было на той час вельмі значнай сумай.

У гэты звярынец былі запушчаны плямістыя алені, там знаходзіліся некалькі казуль, а апроч таго праз спецыяльна пакінутыя «скакалкі» пранікла некалькі ласёў. У 1907 годзе былі прывезены сюды 4 аднагадовага ўзросту мядзведзі.

Аднак з часам высветлілася, што гэта каштоўная агароджа вельмі непрактычная, бо праз яе «скакалі» або, робячы падкопы, пранікалі ў звярынец ваўкі і чынілі там вялікую шкоду. Адзін з плямістых аленяў, застаўшыся такім чынам без сяброўкі, стаў пагрозай для ўсёй акругі, і толькі пасля таго, як ён смяротна параніў жанчыну, што неасцярожна наблізілася да агароджы, яго ў 1907 годзе застрэлілі. (Апошні з прывезеных мядзведзяў быў забіты ў 1910 годзе).

У пачатку 1915 года колькасць плямістых аленяў у звярынцы дасягнула 60 галоў, казуль было значна больш і толькі 4 ласі.

У тым жа 1915 годзе руская армія пачала капаць паблізу Вялага абарончыя траншэі, адна лінія якіх пагражала паўночнай ускраіне звярынца. У гэты ж час узброеныя вінтоўкамі браканьеры ўсё часцей пранікалі за агароджу і бязлітасна выбівалі звярыну. 26 жніўня 1915 года ўладальнік Вялага забіў там апошняга шасцігадовага лася і пакінуў Вялае. Пасля ягонага ад'езду агароджа часткова разбурылася, часткова яе (асабліва дубовыя слупы) расцягнулі сяляне. Так закончылася ў той раз існаванне звярынца.

Пасля першай сусветнай вайны Пяршайскія лясы з Вялым у якасці рэзідэнцыі графа апынуліся на тэрыторыі Польшчы (ад Вялага да былой савецкай граніцы 22 кіламетры).

У 1926 годзе ў памесці Вялае-Пяршаі былі праведзены мерапрыемствы па павелічэнню колькасці звярыны і з'явілася ідэя аднаўлення знішчанага звярынца. Пачалася работа над агароджай плошчы новага зверагадавальніка. Па велічыні засталася яна такой, як і раней (400 гектараў), аднак межы яе значна змяніліся. Праз сярэдзіну [illegible]ынца працякала маляўніча [illegible]ачулка Люцынка, паўднё[illegible]раніцай тэрыторыі стала ху[illegible]каплынная Іслач.

7 верасня 1928 года завершаны быў апошні пралёт агарод[illegible] якая каштавала (не лічачь[illegible]аснага ляснога матэрыялу) 13 з паловай тысяч злотых — амаль у тры разы даражэй за перадваенную.

Стваральнікі новай агароджы ўлічылі вопыт сваіх папярэднікаў і пастараліся пазбегнуць ранейшых пралікаў.

Агароджа будавалася з дубовых слупоў, злучаных дзвюма лагамі, да якіх прымацоўваліся перпендыкулярна двухметровыя палі. Для папярэджання падкопаў ля споду было працягнута некалькі радоў калючага дроту, сабранага паблізу ваенных траншэяў. Такім чынам два рады дроту каля зямлі зачынялі доступ ваўкам, два іншыя ўмацоўвалі частакол, а верхні рад канчаткова замыкаў агароджу.

У 1938—1939 гадах у звярынцы знаходзілася 35 звычайных аленяў і 50 пярэстых, там жа існавалі «баброўнік» і «фазанарый».

Другая сусветная вайна і фашысцкая акупацыя ізноў сталі прычынай разбурэння звярынца і ліквідацыі цікавага паляўнічага эксперыменту.

Пятро БІТЭЛЬ.

спорт

Многія мацнейшыя лёгкаатлеты СССР і ГДР прынялі ўдзел у матчы дзвюх краін. Гэтыя спаборніцтвы прайшлі ў Бранску. Лік матча 229:171 на карысць зборнай Савецкага Саюза. Тут вызначыліся і беларускія спартсмены. Кідальнік молата з Гродна Ігар Астапковіч перамог з лепшым у свеце вынікам сезона: 82 метры 52 сантыметры. Віцябчанін Уладзімір Будзько фінішаваў першым у бар'ерным бегу на дыстанцыі 400 метраў.

У зборнай гандбольнай камандзе нашай краіны ідзе амаладжэнне. Яна ўжо цяпер прыступіла да камплектавання саставу, які выступіць на «Алімпіядзе-92». Адной з падрыхтовак да адказных спаборніцтваў стаў міжнародны турнір у Мадрыдзе. Зборная СССР па два разы перамагла гаспадароў і каманду Польшчы. У турніры ў Іспаніі выступалі мінчане Міхаіл Якімовіч, Георгій Свірыдзенка і Канстанцін Шараўараў.

Наталля Зверава ў пары з Ларысай Саўчанка з Львова заваявалі «серабро» на знакамітым Уімблдонскім турніры па тэнісу. Другое месца было ў іх і летась.

Чэмпіянат свету па фехтаванню прайшоў у Дэнверы. Зборная рапірыстаў СССР заваявала залатыя медалі. Упэўнена вёў нашу каманду да перамогі мінчанін Аляксандр Раманькоў.

Першы розыгрыш Кубка краіны па барацьбе самба прайшоў ва Уладзімірскай вобласці. Сярод пераможцаў — беларуская спартсменка Галіна Савенкава.

МАЙСТРЫ З АГОВА

Не так даўно мінуў час, калі добры куфар быў абавязковай прыналежнасцю сельскага дома. У яго складвалі пасаг нявесты, ён выкарыстоўваўся для захоўвання адзежы. А яшчэ служыў куфар упрыгажэннем сялянскага дома. І таму кожны майстар імкнуўся надаць непаўторнасць свайму вырабу ў адпаведнасці з мясцовымі традыцыямі хто разьбой, хто каванымі ўзорамі. А на Палессі куфры распісвалі. Яркія кветкі, мудрагелістыя арнаменты стваралі ў доме святочны настрой, выдатна дапаўнялі тканыя посцілкі і ручнікі, вышытыя фіранкі. Адным з цэнтраў па вырабу куфраў была вёска Агова, што ў Іванаўскім раёне Брэсцкай вобласці. Час унёс свае карэктывы ў інтэр'ер сельскага дома. Куфры ўжо не пасавалі да сучаснай мэблі і пачалі паступова знікаць. Але засталіся вернымі традыцыям майстры з Агова, праўда, некалькі змяніўшы прызначэнне сваіх вырабаў. У сяле арганізавалі вытворчы ўчастак Брэсцкай фабрыкі сувеніраў. Яго прадукцыя — невялікія куфэркі, шкатулкі, драўляныя хлебніцы, ярка распісаныя або ўпрыгожаныя інкрустацыяй з саломкі, зноў сталі карыстацца папулярнасцю. Попыт на іх па ўсёй краіне. Экспартуюцца вырабы ўмельцаў з Агова ў Чэхаславакію і ЗША. Вось і ў бягучым годзе агоўскія майстры вырабяць звыш сямі тысяч кантэйнераў для хлеба, каля 3 200 распісных і інкруставаных куфэркаў, амаль шэсць тысяч шкатулак «Рамонак».

НА ЗДЫМКУ: інкрустатар Алена ЖЫДКО.

Тэкст і фота Я КАЗЮЛІ.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:
МІНСК-5, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі

Індэкс 63854. Зак № 846